

Briselē, 13.10.2022.
COM(2022) 518 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

ES tiesību aktu izpilde Eiropai, kas nodrošina rezultātus

ES tiesību aktu izpilde Eiropai, kas nodrošina rezultātus

I. IEVADS

Eiropas Savienība ir tiesiska kopiena, kuras pamatā ir dalībvalstu kopīgas vērtības. Tās pamatā ir ES tiesību aktu piemērošana un izpilde un tiesiskuma ievērošana. Tiesību akti ir ES labākais līdzeklis, ar ko ES radītos ieguvumus nodrošināt iedzīvotājiem, uzņēmumiem un apkārtējai videi. ES tiesību pārākuma principa pamatā ir vienlīdzības princips Līgumu priekšā. Tas nodrošina vienlīdzīgas tiesības visiem ES iedzīvotājiem — tāpat visiem ES tiesību aktu noteikumiem ir jābūt vienādiem un tie ir jāpiemēro vienādi visās dalībvalstīs. Tiesību akti ir pamats, uz kura balstoties, ES var maksimāli pilnvērtīgi izmantot iekšējo tirgu, veicināt pārkārtošanos uz zaļāku un digitālāku Eiropu, kā arī aizsargāt un veicināt mūsu vērtības, rezultatīvu tiesu iestāžu sadarbību un Savienības drošību. Tāpēc uz noteikumiem balstīta sistēma ir galvenais ES redzējuma elements kā Eiropā, tā visā pasaulē un taisnīguma, demokrātijas un pamattiesību ievērošanas priekšnoteikums. Komisija ir apņēmusies pastiprināt darbu pie tā, lai veicinātu un atbalstītu cilvēku tiesības, pamatbrīvības un tiesiskumu. Galvenie darba virzieni, piemēram, gan gada ziņojumi par tiesiskumu¹, gan Eiropas Demokrātijas rīcības plāns², gan atjaunotā ES Pamattiesību hartas³ (“harta”) īstenošanas stratēģija, ir apliecinājums intensīvākam darbam pie ES tiesisko un demokrātisko pamatu stiprināšanas.

Šā mērķa sasniegšanai būtiska ir ES tiesību aktu izpilde. Tas ir viens no Komisijas pamatuzdevumiem, jo ar ES līgumiem, ko parakstījušas dalībvalstis, Komisijai ir uzticēta “Līgumu sarga”⁴ — un arī ES tiesību sarga plašākā nozīmē — loma. Šī visaptverošā loma uzliek Komisijai galveno atbildību par izpildes panākšanu. Galvenais veids, kā tā pilda šo uzdevumu, ir sadarbība ar dalībvalstīm, kā arī ES tiesību aktu īstenošanas un piemērošanas uzraudzība. Šajā paziņojumā sīkāk izklāstīts, kā Komisija veic šo uzdevumu, kamēr ES tiesību akti tiek izstrādāti, transponēti valstu tiesību aktos, īstenoti un piemēroti praksē. Līdzīgi kā Komisija koncentrējas uz tiesiskuma aizsardzību, novēršot problēmu rašanos, vislabākais veids, kā panākt ES tiesību aktu izpildi, ir pirmām kārtām novērst pārkāpumus. Lai nodrošinātu savlaicīgu atbilstību, būtiska ir ikdienas sadarbība starp Komisiju un dalībvalstīm. Tomēr, lai novērstu ES tiesību aktu pārkāpumus, bieži vien ir jāuzsāk pārkāpuma procedūras, tai skaitā jāizmanto iespēja vērsties Eiropas Savienības Tiesā (“Tiesa”).

Rezultatīva izpilde nodrošina, ka ES iedzīvotāji un uzņēmumi pēc iespējas ātrāk var izmantot ieguvumus, ko sniedz kopīgi pieņemtie noteikumi, un var paļauties uz to, ka viņu pamattiesības vienmēr tiks ievērotas neatkarīgi no viņu dzīves vai darba vietas ES. Tāpēc

¹ Komisijas paziņojums “2022. gada ziņojums par tiesiskumu. Tiesiskuma situācija Eiropas Savienībā” (COM(2022) 500 final).

² Komisijas paziņojums “Eiropas Demokrātijas rīcības plāns” (COM(2020) 790 final).

³ Komisijas paziņojums “Stratēģija, lai stiprinātu Pamattiesību hartas piemērošanu ES” (COM(2020) 711 final).

⁴ Līguma par Eiropas Savienību 17. pants.

Komisija atbalsta dalībvalstis jau agrīnā ES noteikumu integrēšanas procesā, lai nodrošinātu, ka ES tiesību akti tiek pareizi īstenoti un piemēroti jau no paša sākuma. Tas arī izskaidro, kāpēc vieni paši pārkāpuma procedūru skaitļi ne vienmēr ir labs rādītājs Komisijas izpildes panākšanas centieniem, kuru mērķis ir nepieļaut pārkāpumus un — ja tādi radušies — pēc iespējas ātrāk tos novērst.

Papildus Komisijai un valstu valdībām būtiska nozīme ES tiesību aktu rezultatīvā piemērošanā ir arī citiem dalībniekiem. Dažiem ir oficiāli uzdevumi, piemēram, valstu tiesām, valstu konkurences un regulatīvajām iestādēm vai tiesību aktos noteiktām iestādēm, piemēram, patērētāju tiesību aizsardzības iestādēm vai neatkarīgām datu aizsardzības uzraudzības iestādēm. Arī pilsoniskā sabiedrība un privātpersonas palīdz pievērst uzmanību iespējamiem pārkāpumiem un nepieciešamībai tos novērst.

Šajā paziņojumā ir izklāstīts, kā Komisija ir padziļinājusi un pilnveidojusi savu darbu izpildes jomā, lai nodrošinātu, ka ES tiesību akti tiek ievēroti vienlīdzīgi visās dalībvalstīs, un lai maksimāli palielinātu konkrētos ieguvumus, ko tās īstenošanas un izpildes darbs sniedz ES iedzīvotāju ikdienas dzīvē⁵.

II. ES TIESĪBU AKTU SNIEGTO IEGUVUMU IZMANTOŠANA

Iedzīvotāji un uzņēmumi paļaujas uz to, ka ES noteikumi, par kuriem panākta kopīga vienošanās, tiks ātri un pareizi īstenoti vai transponēti valstu tiesību aktos un ka dalībvalstis tos pilnībā piemēros. ES noteikumu izpilde ir būtiska ES politikas īstenošanai un ir cieši saistīta ar politikas veidošanu. ES tiesību aktu izstrādes procesā tiek rūpīgi izvērtēti spēkā esošie valstu un ES tiesību akti, notiek apspriešanās ar sabiedrību un tiek novērtēta ietekme uz vidi, kā arī sociālā un ekonomiskā ietekme⁶. To pieņemšana ir rezultāts visaptverošam un pārredzamam likumdošanas procesam, kurā piedalās Eiropas Parlaments un Padome, lai politiķi un politikas veidotāji varētu paust savu viedokli par to, kā apspriestie tiesību akti tiks īstenoti praksē. Lai pieņemtie tiesību akti radītu plānoto ietekmi, tie visās dalībvalstīs jāpiemēro pilnīgi, pareizi, vienlīdzīgi un savlaicīgi.

Iespējas darbam un darījumdarbībai visā ES

ES noteikumi par **profesionālo kvalifikāciju atzīšanu** atvieglo profesionāļiem pakalpojumu sniegšanu visā ES, vienlaikus garantējot uzlabotu patērētāju tiesību aizsardzību. Tomēr dalībvalstis šos noteikumus bija īstenojušas nekonsekventi, un dažās dalībvalstīs procedūras darba ņēmējiem un pašnodarbinātām personām bija apgrūtinātākas nekā citās. Pārkāpuma procedūru rezultātā dalībvalstis grozīja savus tiesību aktus,

⁵ Šis paziņojums papildina un neaizstāj iepriekšējos paziņojumus, kuros ir izklāstīta Komisijas darbības sistēma un noteikumi attiecībā uz sūdzībām un pārkāpumiem. Skatīt jo īpaši Komisijas paziņojumu “ES tiesību akti: labāki rezultāti līdz ar labāku piemērošanu” (C(2016)8600) (turpmāk “2016. gada paziņojums”).

⁶ Saskaņā ar Labāka regulējuma pamatnostādņēm, 3.11.2021., https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/planning-and-proposing-law/better-regulation-why-and-how/better-regulation-guidelines-and-toolbox_lv.

nodrošinot, ka iedzīvotāji un uzņēmumi var izmantot šo noteikumu sniegtās priekšrocības. Turklāt pēc sadarbības Vienotā tirgus noteikumu izpildes panākšanas darba grupā dalībvalstis svītvoja 217 profesijas no to profesiju saraksta, attiecībā uz kurām bija nepieciešama iepriekšēja pārbaude, un tādējādi atviegloja darba ņēmējiem iespēju sniegt pakalpojumus šajās dalībvalstīs.

Dalībvalstu **sociālā nodrošinājuma sistēmu** koordinācijas uzlabošana arī palīdz cilvēkiem efektīvi izmantot savas tiesības brīvi pārvietoties. Lai aizsargātu darba ņēmēju pārvietošanās brīvību un sociālā nodrošinājuma sistēmu koordināciju, Komisija uzsāka procedūras pret divām dalībvalstīm par to, ka tās piešķir mazākus ģimenes pabalstus tajās strādājošiem ES pilsoņiem, ja viņu bērni dzīvo dalībvalstī, kurā dzīves dārdzība uzskatāma par zemāku. Vienā no šīm lietām Komisijas nostāju jau ir apstiprinājusi Tiesa, kas nolēma, ka ģimenes pabalstu pielāgošana atkarībā no pabalsta saņēmēja bērnu dzīvesvietas valsts ir nelikumīga.

SOLVIT — sadarbības mehānisms pārrobežu problēmu risināšanai — ļauj ātrāk konstatēt iespējamus ES tiesību aktu pārkāpumus un var nodrošināt tūlītēju kompensāciju ietekmētajiem uzņēmumiem vai fiziskajām personām. Ar to risina praktiskas problēmas un šķēršļus, ar kuriem cilvēki saskaras, strādājot, dzīvojot vai veicot darījumdarbību citās dalībvalstīs⁷. **SOLVIT** tīklā iesaistītās valstu iestādes sadarbojas ES noteikumu piemērošanā un plaši izmanto Komisijas sniegto palīdzību un īpašās zināšanas⁸. Valstu **SOLVIT** centri ne tikai rod risinājumus daudzām individuālām situācijām, bet arī palīdz apzināt un risināt strukturālas problēmas, kas saistītas ar ES tiesību aktu piemērošanu⁹.

Neatbilstība rada izmaksas. Tas var nozīmēt, ka tiek aizkavēta pamattiesību aizsardzība vai sašaurināts tās tvērums, apdraudot tādas tiesības kā vienlīdzīga attieksme un brīva pārvietošanās. Tas var palielināt slogu sabiedrībai un uzņēmumiem. Tas var nozīmēt, ka turpinās kaitējuma radīšana videi. Tas var nozīmēt, ka tiek vājināta vai kavēta patērētāju vai darba ņēmēju tiesību aizsardzība vai patvēruma meklētāju aizsardzība. Īpaša ietekme ir uz cilvēkiem, kuri strādā vai ceļo pāri robežām, vai šķērso robežas citos nolūkos¹⁰ un kuriem ir jāpielāgojas dažādiem noteikumiem atkarībā no tā, kā tiek piemēroti ES tiesību akti. ES noteikumu nepareiza piemērošana rada arī konkurences izkropļojumus vienotajā tirgū un tādējādi apdraud vienlīdzīgus konkurences apstākļus uzņēmumiem visā ES.

Ja dalībvalstis pārkāpj ES noteikumus, ieviešot vai pieļaujot šķēršļus vienotajā tirgū, lai radītu priekšrocības uzņēmumiem, iespējamie ieguvumi bieži vien ir īstermiņa, savukārt ietekme uz

⁷ Komisijas 2013. gada 17. septembra Ieteikums par principiem, kas reglamentē **SOLVIT** (C(2013) 5869 final).

⁸ Komisijas dienestu darba dokuments “**SOLVIT** atbalsts vienotajā tirgū: 20 gadi kopš izveides” (SWD(2022) 325 final).

⁹ https://ec.europa.eu/solvit/index_lv.htm.

¹⁰ Piemēram, lai iegūtu izglītību, saņemtu veselības aprūpi, kā arī kultūras un citām brīvā laika aktivitātēm.

uzņēmumiem ilgtermiņā var būt daudz kaitējošāka, ievērojami apgrūtinot visu uzņēmumu iespējas izmantot vienotā tirgus sniegtās priekšrocības¹¹.

Nepareizas vai nepilnīgas noteikumu piemērošanas radītās izmaksas

Vienotajā tirgū pastāvošie šķēršļi daudzos gadījumos ir saistīti ar ES līgumu un tiesību aktu nepareizu vai nepilnīgu piemērošanu¹². Tas sevišķi ietekmē MVU un jaunuzņēmumus, jo tieši tos administratīvais slogs un sarežģītība ietekmē pirmos, jo īpaši, ja jāšķērso robežas, lai veiktu darījumdarbību vienotajā tirgū. Turklāt nepareiza noteikumu piemērošana kavē gūt apjomradītus ietaupījumus, ko piedāvā vienotais tirgus, un tas kaitē patērētāju interesēm. Nesaskaņoti noteikumi īpaši kaitē pārrobežu reģioniem¹³.

Lai uzņēmumi un patērētāji varētu izmantot vienotā tirgus priekšrocības, būtiska ir stingra **konkurences noteikumu** izpilde. Ja šie noteikumi netiek pareizi piemēroti, tiek apdraudēti vienlīdzīgi konkurences apstākļi uzņēmumiem, un līdz ar to patērētāji var saskarties ar augstākām cenām un mazāku izvēli.

ES **vides politikas** un tiesību aktu īstenošana ir ne vien svarīga veselīgai videi, bet arī paver jaunas iespējas ekonomikas izaugsmei, darbvietu radīšanai un konkurētspējai. Pilnībā īstenojot ES tiesību aktus vides jomā, ES ekonomikā katru gadu varētu tikt aiztaupīti aptuveni 55 miljardi EUR veselības aprūpes un tiešo ar vidi saistīto izmaksu¹⁴.

leguvumi no jauno ES nodokļu noteikumu ātras ieviešanas

2021. gadā stājās spēkā jauni **pievienotās vērtības nodokļa (PVN) noteikumi e-komercijai**, kas ir daļa no pasākumiem, kuru mērķis ir nodrošināt vienlīdzīgākus konkurences apstākļus un vienkāršot PVN noteikumus. Tagad tiešsaistes tirgotāji var reģistrēties elektroniskā portālā (“vienas pieturas aģentūrā”) un izpildīt visas savas PVN saistības attiecībā uz pārdošanu visā ES. Komisija sniedza atbalstu un norādījumus par jaunajiem noteikumiem gan dalībvalstīm, gan ieinteresētajām personām. Tas palīdzēja netraucēti ieviest jaunus PVN e-komercijas noteikumus un ar jaunā portāla starpniecību iekasēt PVN 8,8 miljardu EUR apmērā, tai skaitā 700 miljonus EUR jaunu PVN ieņēmumu¹⁵, kā arī elektroniskajā platformā reģistrēt 100 000 tiešsaistes tirgotāju.

Pilnīga un konsekventa ES noteikumu piemērošana dalībvalstīs ir svarīga juridiskajai noteiktībai un iedzīvotāju un uzņēmumu uzticībai valstu iestādēm un ES kopumā. Tas jo īpaši attiecas uz mūsu kopīgajām vērtībām, pamattiesībām, tiesiskumu, ES četrām pamatbrīvībām

¹¹ Komisijas paziņojums “Ilgtermiņa rīcības plāns vienotā tirgus noteikumu labākai īstenošanai un izpildei” (COM(2020) 94 final).

¹² Komisijas paziņojums “Vienotā tirgus šķēršļu apzināšana un mazināšana” (COM(2020) 93 final).

¹³ Komisijas ziņojums “ES pierobežas reģioni — Eiropas integrācijas “dzīvās laboratorijas”” (COM(2021) 393 final) un Komisijas paziņojums “Izaugsmes un kohēzijas veicināšana ES pierobežas reģionos” (COM(2017) 534 final).

¹⁴ Plašāku skaidrojumu par šo skaitli var atrast COWI un Eunomia 2019. gada pētījumā [“Update of the costs of not implementing EU environmental law”](#).

¹⁵ Dati attiecas uz pirmajiem sešiem darbības mēnešiem ([“Jauni ES PVN noteikumi e-komercijai: atjauninātie ieņēmumu rādītāji liecina par veiksmīgu īstenošanu” \(europa.eu\)](#)).

un vienotā tirgus darbību. Lai izveidotu Savienību, kurā valda līdztiesība, ir svarīgi, lai līdztiesība un nediskriminācija tiktu ievērota visā ES un lai pilsoņi varētu izmantot vienādu savu tiesību aizsardzības līmeni neatkarīgi no dzīvesvietas ES.

ES pilsonības aizsardzība

Ieguldītājiem paredzētas pilsonības (“zelta pasēs”) shēmas dažās dalībvalstīs pēdējos gados ir radījušas lielas bažas. Sistemātiska valstspiederības un līdz ar to arī ES pilsonības piešķiršana apmaiņā pret iepriekš noteiktu samaksu un bez patiesas saiknes ar dalībvalsti pārkāpj ES pilsonības jēdzienu, kā arī lojālas sadarbības principu. Turklāt tas rada nopietnus drošības, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas, nodokļu nemaksāšanas un korupcijas riskus. Lai saglabātu stingru nostāju, ka ES pilsonība nav nopērkama prece un ka nekavējoties jāatceļ visas esošās ieguldītājiem paredzētās pilsonības shēmas, Komisija uzsāka iepriekš nebijušas pārkāpuma procedūras pret divām dalībvalstīm un galu galā vienu no tām nodeva izskatīšanai Tiesā. Turklāt Komisija ir sazinājusies ar citu dalībvalsti, kas tikmēr ir atcēlusi savu ieguldītājiem paredzētas pilsonības shēmu.

Līdztiesības un nediskriminācijas ievērošana

Cilvēka cieņas un līdztiesības ievērošana ir ES pamatvērtības, kas nostiprinātas Līguma par Eiropas Savienību 2. pantā. Šīs vērtības nav tikai ētikas normas, bet gan hartā noteiktas pamattiesības¹⁶ un ES tiesību vispārējie principi. Komisija veica pasākumus, lai aizsargātu *LGBTIQ* personu tiesības, un galu galā vērsās Tiesā pret vienu dalībvalsti par valsts tiesību aktiem, kas diskriminē personas seksuālās orientācijas vai dzimtiskās identitātes dēļ.

Dzimumu līdztiesības jomā (konkrētāk — attiecībā uz sociālo nodrošinājumu) Komisija vērsās pret kādu dalībvalsti saistībā ar tās pensiju likumu, kas netieši diskriminē sievietes tā iemaksu perioda aprēķinā, kas nepieciešams, lai iegūtu tiesības uz pensiju.

Mediju brīvības aizstāvība

Mediju brīvības un vārda brīvības garantēšana ir atvērtas, demokrātiskas un ilgtspējīgas digitālās sabiedrības pamats. Mediju pakalpojumu sniedzējiem ir jābūt iespējai piekļūt tirgum saskaņā ar nediskriminējošiem, samērīgiem un objektīvi pamatotiem nosacījumiem, lai tie varētu brīvi un neatkarīgi darboties visā Eiropas Savienībā. Komisija vērsās Tiesā pret kādu dalībvalsti par iekšējā tirgus telekomunikāciju noteikumu un hartā nostiprinātās vārda brīvības pārkāpšanu.

Atbalsts likumīgai migrācijai un vienlīdzīgai attieksmei pret trešo valstu valstspiederīgajiem

Talantu piesaistīšana no trešām valstīm gan bagātina mūsu sabiedrību, gan dod labumu mūsu ekonomikai. ES noteikumi paredz kopīgus iecelšanas un uzturēšanās nosacījumus noteiktām trešo valstu valstspiederīgo kategorijām un ar ES pilsoņiem vienlīdzīgu attieksmi vairākās jomās. Komisija vērsās pret vairākām dalībvalstīm par nepamatotu šķēršļu

¹⁶ Tiesības uz nediskrimināciju ir nostiprinātas hartā, kas aizliedz diskrimināciju jebkāda iemesla dēļ.

radīšanu trešo valstu valstspiederīgajiem attiecībā uz piekļuvi nodarbinātībai un pašnodarbinātības uzsākšanu. Komisija ir uzsākusi arī pārkāpuma procedūras par pārmērīgu slogu ES atļauju apstrādē¹⁷. Rezultātā vairākas dalībvalstis ir grozījušas savus tiesību aktus, lai tie atbilstu ES tiesību aktiem, tādējādi atvieglot un padarot pievilcīgāku kvalificētu trešo valstu valstspiederīgo uzturēšanos un darbu Eiropā.

Cīņa pret rasistisku un ksenofobisku naida runu un naida noziegumiem

Naida runa un naida noziegumi ne tikai kaitē cietušajiem indivīdiem un sabiedrībai kopumā, bet arī grauj ES pamatvērtības. Lai panāktu rezultatīvu izpildi, ir jāpaātrina 2008. gada Pamatlēmuma par cīņu pret naida runu un naida noziegumiem īstenošana¹⁸. Komisija ir apņēmus pilna nodrošināt reālas kriminālatbildības noteikšanu par naida runu un naida noziegumiem, un šīs stratēģijas īstenošanā dalībvalstīs ir panākts ievērojams progress. Šajā sakarā ES rasisma apkarošanas rīcības plānā tika atkārtoti apstiprināts tās nodoms vajadzības gadījumā izmantot pārkāpuma procedūras¹⁹. Pēc vairākām laikposmā no 2020. līdz 2021. gadam ierosinātām pārkāpumu lietām vairākas dalībvalstis ir sākušas procedūras savu tiesību aktu grozīšanai vai jau ir pieņēmušas jaunus tiesību aktu grozījumus. Piemēram, vienā dalībvalstī pieņemtie grozījumi pastiprina kriminālatbildību par naidu runu un naida noziegumiem un kriminālvajāšanu par tiem, kā arī uzlabo minoritāšu aizsardzību pret šiem noziegumiem.

Spēku apvienošana cīņā pret terorismu

Terora akti ir viens no nopietnākajiem to pamatbrīvību pārkāpumiem, uz kurām balstās Eiropas Savienība. Teroristu uzbrukumi ES dalībvalstīs bija kļiedzošs atgādinājums, ka policijai un prokuratūrai ir vajadzīgi labāki instrumenti, lai novērstu un apkarotu teroristu nodarījumus. 2017. gada direktīva par terorisma apkarošanu²⁰ ir stūrakmens dalībvalstu krimināltiesiskajai reakcijai uz terorismu un būtiska ES drošības savienības sistēmas daļa. Komisija uzsāka pārkāpuma procedūras pret vairākām dalībvalstīm, lai nodrošinātu, ka ir ieviesti juridiskie nosacījumi, kas ļauj valstu iestādēm sadarboties un apmainīties ar informāciju par terorisma draudiem.

III. ES TIESĪBU AKTU ĪSTENOŠANA UN PIEMĒROŠANA — KOPĪGI CENTIENI

Komisija uzrauga, kā dalībvalstis ievēro ES tiesību aktus, un izmanto dažādus instrumentus, lai veicinātu un panāktu to pareizu piemērošanu, — arī pārkāpuma procedūras. Tomēr rezultatīvai piemērošanai un izpildei praksē ir nepieciešama arī vairāku citu dalībnieku līdzdalība. Izpildes panākšana nozīmē ciešu sadarbību pirmām kārtām ar dalībvalstīm, kā arī

¹⁷ https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/legal-migration-and-integration/work/single-permit-work_en.

¹⁸ Pamatlēmums 2008/913/TI (2008. gada 28. novembris) par krimināltiesību izmantošanu cīņā pret noteiktiem rasisma un ksenofobijas veidiem un izpausmēm.

¹⁹ Komisijas paziņojums “Savienība, kurā valda līdztiesība: ES rasisma apkarošanas rīcības plāns 2020. – 2025. gadam” (COM(2020) 565 final).

²⁰ Direktīva (ES) 2017/541 (2017. gada 15. marts) par terorisma apkarošanu.

ar specializētām iestādēm, piemēram, patērētāju tiesību aizsardzības vai datu aizsardzības iestādēm, konkurences un regulatīvajām iestādēm, NVO, uzņēmumiem un sabiedrību. Lai sistēma darbotos rezultatīvi, tās pamatā ir gan to valsts iestāžu pilnīga iesaistīšanās, kuras ir atbildīgas par tiesību aktu pareizu piemērošanu un izpildi, gan sabiedrības, pilsoniskās sabiedrības pārstāvju, uzņēmumu un citu personu līdzdalība iespējamos pārkāpumu identificēšanā.

Piemērojot ES tiesību aktus, **valstu tiesas** ir ES tiesas, un tām ir īpaši svarīga loma izpildes panākšanas ķēdē. Ja dalībvalstīs tiek skartas ES pilsoņu vai uzņēmumu tiesības, tiesām ir jānodrošina piekļuve ātri izmantojamiem un efektīviem valsts tiesību aizsardzības līdzekļiem saskaņā ar efektīvas tiesību aizsardzības tiesā principu²¹. Tāpēc tām jābūt neatkarīgām, objektīvām un izveidotām saskaņā ar likumu.

Tajā pašā laikā dalībvalstu tiesām ir tiesības un atsevišķos gadījumos pat pienākums uzdot jautājumus Tiesai, ja tās nav pārliecinātas par to, kā interpretēt vai piemērot ES tiesību aktus. Šis dialogs, izmantojot lūgumus Tiesai sniegt prejudiciālus nolēmumus, ir būtisks, lai nodrošinātu ES tiesību aktu vienādu piemērošanu, pamatojoties uz ES tiesību pārākuma principu, un lai nodrošinātu pilsoņu tiesību ievērošanu²². Komisija sistemātiski izmanto savas tiesības iesniegt apsvērumus visās prejudiciālo jautājumu procedūrās Tiesā²³. Ja Tiesa konstatē ES tiesību pārkāpumu, iesniedzējtiesai ir pienākums novērst šo pārkāpumu konkrētajā tās izskatāmajā lietā.

Turklāt Komisija ne tikai uzrauga, kā atsevišķas dalībvalstis ievēro spriedumu, bet arī nodrošina, ka visas pārējās dalībvalstis vienādi piemēro Tiesas noteiktos standartus. Tāpēc prejudiciālo nolēmumu skaita pieaugums laika gaitā²⁴ un Komisijas iestāšanās šajās lietās ir būtiski veicinājuši ES tiesību aktu stingrāku izpildes panākšanu dalībvalstīs. Turklāt Komisija ir ierosinājusi lietas par pārkāpumiem, kas skar Savienības tiesību autonomijas, pārākuma, efektivitātes un vienādas piemērošanas principus, kā arī Tiesas kompetences ievērošanu.

Komisija īsteno Eiropas tiesiskās apmācības stratēģiju²⁵, lai nodrošinātu, ka **tieslietu speciālisti** (piemēram, tiesneši, prokurori, juristi un citu profesiju pārstāvji, kas iesaistīti tiesvedībā) pārzina ES tiesību aktus un ES tiesu iestāžu sadarbības instrumentus un viņiem ir vajadzīgās prasmes, lai nodrošinātu tiesiskumu un pareizi un saskaņoti piemērotu ES tiesību aktus savā valstī.

²¹ Līguma par Eiropas Savienību 19. panta 1. punkta otrā daļa un ES Pamattiesību hartas 47. pants.

²² Gadījumiem, kad valsts noteikumi vai prakse kavē prejudiciālu nolēmumu procedūru, piemēram, tāpēc, ka tiesnešiem var tikt piemērota disciplinārā atbildība par lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegšanu vai par Tiesas interpretēto ES tiesību aktu piemērošanu, vai arī gadījumiem, kad valstu tiesām tiek liegts atzīt ES tiesību pārākumu, ir sistēmiska ietekme uz ES tiesību aktu izpildes panākšanu.

²³ Konkurences un valsts atbalsta lietās Komisija regulāri sniedz palīdzību un iestājas valsts līmeņa tiesvedībā.

²⁴ Prejudiciālo nolēmumu skaits pēdējo 10 gadu laikā ir ievērojami pieaudzis — 2021. gadā tika saņemti 567 lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu, bet 2010. gadā — 385 lūgumi.

²⁵ Komisijas paziņojums “Tiesiskuma nodrošināšana Eiropas Savienībā — Eiropas tiesiskās apmācības stratēģija 2021.–2024. gadam” (COM(2020) 713 final).

ES nodokļu noteikumu īstenošanas veicināšana, iestājoties prejudiciālu nolēmumu procedūrās

Nodokļu jomā prejudiciāli nolēmumi ir svarīgs veids, kā Komisija var nodrošināt ES tiesību aktu pareizu piemērošanu.

Attiecībā uz **tiešajiem nodokļiem** prejudiciālie nolēmumi attiecas uz konkrētiem pārrobežu šķēršļiem pārvietošanās brīvībai, ko rada valstu nodokļu sistēmas. Piemēram, Tiesa savā prejudiciālā nolēmumā atzina, ka pilsoņiem, kas ziedo naudu labdarībai citā dalībvalstī, būtu jāsaņem tādi paši nodokļu atvieglojumi kā tad, ja viņi ziedo naudu līdzīgai labdarībai savā dalībvalstī²⁶.

Netiešo nodokļu jomā prejudiciālie nolēmumi, kam seko dialogs starp Komisiju un dalībvalstīm, ir likuši dalībvalstīm grozīt savus tiesību aktus. Tā tas bija vienas dalībvalsts gadījumā attiecībā uz transportlīdzekļu ar ārvalstu reģistrācijas numura zīmēm izmantošanu²⁷ un **citās dalībvalstīs** gadījumā attiecībā uz ierobežojošiem nosacījumiem PVN noteikumos²⁸.

Liela nozīme ir arī **valstu parlamentiem**, proti, tie sadarbojas ar valstu valdībām, lai pieņemtu tiesību aktus, ar kuriem transponē ES direktīvas un īsteno noteiktas regulas ar valsts tiesību aktiem. Attiecībā uz direktīvu netransponēšanu Komisija ir pieņēmusi stingru nostāju un pilnībā izmanto ar Lisabonas līgumu ieviestā LESD 260. panta 3. punktā paredzētā instrumenta iespējas — ja dalībvalstis savlaicīgi netransponē direktīvas, Komisija automātiski ierosina lietas un sistemātiski lūdz Tiesu piemērot finansiālas sankcijas. Šādai pieejai ir bijusi ievērojama ietekme, un kopš Lisabonas līguma stāšanās spēkā vairāk nekā uz pusi ir samazinājies to nepaziņošanas lietu skaits, kuras Komisijai nācies nodot izskatīšanai Tiesā. Tomēr to pārkāpumu lietu skaits, kas ierosinātas tāpēc, ka dalībvalstis nav paziņojušas Komisijai par saviem transponēšanas pasākumiem ES direktīvās noteiktajā termiņā, joprojām ir liels. Lai nodrošinātu savlaicīgu un pilnīgu transponēšanu, liela nozīme ir valstu likumdevējiem — paziņojot Komisijai par transponēšanas pasākumiem, dalībvalstīm skaidri un pārrēdzami jāpaskaidro, kā ir transponēts katrs direktīvas noteikums²⁹.

Citas svarīgas struktūras, kurām ir liela nozīme ES tiesību aktu izpildes panākšanā, ir nozaru regulatīvās, inspekcijas un tiesībaizsardzības struktūras, valsts un reģionālās uzraudzības iestādes, prokuratūras, valstu ombudi un līdztiesības iestādes. Komisija savas izpildes panākšanas darbības vērš uz to, lai nodrošinātu, ka valsts iestādes ir pietiekami aprīkotas un spēj veikt savus pienākumus, — tā pārbauda šādu iestāžu interešu konfliktus,

²⁶ Tiesas spriedums lietā C-318/07, *Persche*.

²⁷ Tiesas spriedums lietā C-274/20, GN un WX pret *Prefettura di Massa Carrara - Ufficio Territoriale del Governo di Massa Carrara*.

²⁸ Tiesas spriedums lietā C-335/19, *E. Sp. z o.o. Sp. k. / Minister Finansów*.

²⁹ Spriedumā lietā C-543/17, Komisija pret Beļģiju, Tiesa precizēja, ka dalībvalstīm ir pienākums sniegt Komisijai pietiekami skaidru un precīzu informāciju par to valsts tiesību normu saturu, ar kurām tiek transponēta direktīva.

neatkarību³⁰ un personāla komplektēšanu. Turklāt Komisija aktīvi atbalsta dalībvalstu īstenošanas centienus, sniedzot tehnisku un finansiālu atbalstu un speciālās zināšanas strukturālo reformu atbalstam³¹, kā arī specializētas mācību programmas³². Piemēram, Komisija ir piešķirusi dotācijas valstu datu aizsardzības uzraudzības iestādēm, lai palīdzētu tām izpildīt Vispārīgo datu aizsardzības regulu³³. Komisija arī uzsāka pārkāpuma procedūras pret dalībvalstīm, lai nodrošinātu, ka šīs iestādes ir neatkarīgas un tām ir nepieciešamās pilnvaras, lai sodītu par minētās regulas pārkāpumiem.

Noderīgas bijušas arī īpašas ES iniciatīvas, piemēram, tādi pārrobežu tiesiskās aizsardzības mehānismi kā *SOLVIT*, Eiropas procedūra maza apmēra prasībām vai Eiropas sistēma strīdu izšķiršanai tiešsaistē. Finanšu nozarē trīs Eiropas uzraudzības iestādes³⁴ ir pilnvarotas veikt valstu kompetento iestāžu darbības pārskatīšanu, lai novērtētu to valsts noteikumu konverģenci, kas pieņemti, īstenojot Savienības tiesību aktus. To kompetencē ir arī veikt izmeklēšanu un rīkoties, ja valstu kompetentās iestādes nepilda pienākumus, kas tām noteikti ES tiesību aktos. Tas palīdz nodrošināt ES tiesību aktu konsekventu un rezultatīvu piemērošanu finanšu nozarē.

Eiropas Patērētāju centru³⁵ loma patērētāju tiesību aizsardzības tiesību aktu izpildes nodrošināšanā

Eiropas Patērētāju tiesību aizsardzības centriem ir būtiska nozīme, lai atklātu iespējamus plaši izplatītus patērētāju tiesību pārkāpumus un vērstos pret tiem. Tā ir bijusi tādu pasākumu veikšana, kuru mērķis ir nodrošināt, ka tiešsaistes naktsmītņu rezervēšanas sistēmās netiek izmantoti tādi manipulatīvi paņēmieni kā sponsorēšanas slēpšana ranžējumos, nepamatots laika spiediens uz lietotājiem vai nepatiesa informācija par atlaidēm.

2020. gadā pēc **dialoga ar Komisiju un valstu iestādēm** vadošās naktsmītņu rezervēšanas platformas veica izmaiņas attiecībā uz to, kādā veidā tās patērētājiem norāda piedāvājumus, atlaides un cenas, lai lietotāji varētu veikt informētus salīdzinājumus saskaņā ar ES patērētāju tiesību aizsardzības tiesību aktu prasībām. Tas ietvēra laikā ierobežotu

³⁰ Tā tas ir, piemēram, attiecībā uz valstu regulatīvo iestāžu neatkarību enerģētikas nozarē, kas ir trešās enerģētikas paketes pamatprincips un ir arī būtisks efektīvas patērētāju tiesību aizsardzības nodrošināšanai, kā to apstiprinājusi Tiesa (lieta C-718/18, Komisija pret Vāciju).

³¹ Piemēram, izmantojot tehniskā atbalsta instrumentu un rīku "TAIEX-EIR PEER 2 PEER".

³² Piemēram, Komisija ir izstrādājusi ES vides tiesību apmācības paketi (https://ec.europa.eu/environment/legal/law/training_package.htm).

³³ Regula (ES) 2016/679 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula).

³⁴ Eiropas Banku iestāde (EBI), Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestāde (EVTI) un Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestāde (EAAPI).

³⁵ Eiropas Patērētāju centru tīkls (*ECC-Net*) apvieno valstu iestādes, kas atbildīgas par ES tiesību aktu izpildes nodrošināšanu patērētāju tiesību aizsardzības jomā (https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/consumer-rights-and-complaints/resolve-your-consumer-complaint/european-consumer-centres-network-ecc-net_lv). Sadarbība šajā saistībā aptver patērētāju tiesību aizsardzības noteikumus dažādās jomās, piemēram, negodīga komercprakse, e-komercija, ģeogrāfiskā bloķēšana, kompleksie brīvdienų ceļojumi, pārdošana tiešsaistē un pasažieru tiesības.

piedāvājumu nepiedāvāšanu, ja tā pati cena būs pieejama arī pēc tam, un skaidrojumu par to, kā tiek ranžēti rezultāti. Līdzīga dialoga rezultātā viena no lielākajām tiešsaistes tirdzniecības vietām 2022. gadā saskaņoja savu atcelšanas praksi ar ES patērētāju tiesību aizsardzības noteikumiem. Tādējādi patērētājiem būs daudz vieglāk nekā līdz šim atteikties no maksas pakalpojumu abonēšanas, jo būs nepieciešami tikai divi klikšķi, izmantojot labi redzamu un nepārprotamu atcelšanas pogu.

MVU apmācība patērētāju tiesību jautājumos

Projekts “Consumer Law Ready”³⁶ ir ES mēroga apmācības programma patērētāju tiesību jomā maziem un vidējiem uzņēmumiem. Katrā dalībvalstī iecelts vadošais pasniedzējs nodrošina apmācību starpniekiem, kuri pēc tam apmāca MVU. Tas palīdzēs samazināt pārkāpumu skaitu un palielināt informētību par ES patērētāju tiesību aizsardzības tiesību aktu darbību.

IV. GUDRA IZPILDES PANĀKŠANA — ES TIESĪBU AKTU PĀRKĀPUMU NOVĒRŠANA JAU NO PAŠA SĀKUMA

Lai paredzētu un novērstu pārkāpumus, īstenošanas un izpildes jautājumi tiek izskatīti jau tad, kad Komisija izstrādā ES tiesību aktu priekšlikumus. Īstenošanas stratēģijas³⁷, ko Komisija sagatavojusi sadarbībā ar valstu pārvaldes iestādēm, palīdz apzināt galvenās problēmas, ar kurām dalībvalstis saskaras, transponējot un piemērojot ES tiesību aktus, un tajās nosaka instrumentus, ko Komisija izmanto, lai veicinātu atbilstības panākšanu.

Atbalsts dalībvalstīm, lai sagatavotos īstenošanai

Veselības aprūpes tehnoloģiju novērtēšanas regulas³⁸ mērķis ir uzlabot ES pacientu piekļuvi inovatīvām tehnoloģijām veselības jomā, piemēram, zālēm un medicīniskām ierīcēm. Komisija ir publicējusi mainīgo plānu³⁹, lai atbalstītu valstu iestādes, veselības aprūpes tehnoloģiju izstrādātājus un ieinteresētās personas šo tiesību aktu īstenošanā, tiklīdz tos sāks piemērot 2025. gadā.

Lai izvairītos no jaunpieņemto ES tiesību aktu atšķirīgas interpretācijas un veicinātu vienotu izpratni par spēkā esošajiem noteikumiem, Komisija dalībvalstīm, uzņēmumiem, ieinteresētajām personām un sabiedrībai sniedz praktiskus norādījumus⁴⁰ par to, kā saprast un piemērot konkrētus ES tiesību aktu aspektus.

³⁶ <http://www.consumerlawready.eu/>.

³⁷ Labāka regulējuma pamatnostādnes, 3.11.2021., https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/planning-and-proposing-law/better-regulation-why-and-how/better-regulation-guidelines-and-toolbox_lv.

³⁸ Regula (ES) 2021/2282 (2021. gada 15. decembra) par veselības aprūpes tehnoloģiju novērtēšanu.

³⁹ https://health.ec.europa.eu/system/files/2022-05/hta_htar_rolling-plan_en.pdf.

⁴⁰ Galīgu un autoritatīvu ES tiesību aktu interpretāciju var sniegt tikai Tiesa.

Šie norādījumi var būt sagatavoti, piemēram, kā vadlīnijas par ES tiesību aktu interpretāciju un piemērošanu vai tiešsaistē publicētas bieži uzdoto jautājumu sadaļas. Tādas ir sagatavotas visās galvenajās politikas jomās. Jo īpaši Komisija izmanto vadlīnijas, lai palīdzētu dalībvalstīm direktīvu transponēšanas un regulu piemērošanas procesā, kas parasti sākas uzreiz pēc tiesību akta pieņemšanas, kā arī lai konsolidētu Tiesas judikatūru⁴¹.

Komisijas norādījumi tiesību aktu praktiskās piemērošanas atbalstam

Komisijas ar saviem norādījumiem par **Autortiesību direktīvas**⁴² 17. panta piemērošanu atbalsta jauno noteikumu par satura koplietošanas platformām konsekvētu piemērošanu visās dalībvalstīs. Šie norādījumi ir praktisks dokuments, kura mērķis ir lietotājiem un tiesību īpašniekiem izskaidrot situāciju par to, ko drīkst un ko nedrīkst augšupielādēt bez autortiesību īpašnieka piekrišanas un kad platformām var pieprasīt noņemt vai pārskatīt lietotāju augšupielādēto saturu.

Lai pēc **mobilitātes paketes**⁴³ pieņemšanas palīdzētu ieinteresētajām personām pareizi piemērot šos noteikumus un dalībvalstīm tos transponēt un konsekvēti īstenot, Komisija izdeva norādījumu dokumentus jautājumu un atbilžu un norādījumu veidā par vairāku jauno noteikumu kopumu interpretāciju, jo īpaši attiecībā uz transportlīdzekļu vadīšanas laikposmiem⁴⁴, transportlīdzekļu vadītāju norīkošanu darbā⁴⁵, viedajiem tahogrāfiem⁴⁶ un transportlīdzekļa atgriešanas pienākumu saimnieciskās darbības centrā⁴⁷.

Lai veicinātu rezultatīvu ES tiesību aktu īstenošanu visās politikas jomās, Komisija izmanto arī dažādus citus **sanāksmju formāta rīkus**, piemēram, komitejas, tīklus, ekspertu grupas un darbseminārus. Šajās grupās dalībvalstis var dalīties ar paraugpraksi un apspriest problēmas, kas radušās, piemērojot ES tiesību aktus. Tad Komisija jau agrīnā posmā var konstatēt īstenošanas grūtības un izstrādāt iespējamus risinājumus, tai skaitā izmantot IT rīkus, lai atbalstītu efektīvāku un rezultatīvāku īstenošanu. Svarīgs forums piemērošanas un izpildes uzlabošanai ir Vienotā tirgus noteikumu izpildes panākšanas darba grupa, kas izveidota pēc Eiropadomes secinājumiem par rūpniecības politiku 2020. gadā⁴⁸. Būtisks tās darba uzdevums ir izpētīt šķēršļus, kas kavē vienotā tirgus noteikumu izpildi, un izstrādāt praktiskus risinājumus.

⁴¹ Piemēram, Komisija ir izstrādājusi vairākas vispārīgas vadlīnijas par dabas aizsardzības direktīvu interpretāciju, https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm.

⁴² Direktīva (ES) 2019/790 (2019. gada 17. aprīlis) par autortiesībām un blakustiesībām digitālajā vienotajā tirgū.

⁴³ https://transport.ec.europa.eu/transport-modes/road/mobility-package-i_en.

⁴⁴ Regula (EK) Nr. 561/2006 (2006. gada 15. martā), ar ko paredz dažu sociālās jomas tiesību aktu saskaņošanu saistībā ar autotransportu.

⁴⁵ Direktīva (ES) 2020/1057 (2020. gada 15. jūlijs), ar ko attiecībā uz Direktīvu 96/71/EK un Direktīvu 2014/67/ES nosaka īpašus noteikumus autotransporta nozarē strādājošo transportlīdzekļu vadītāju norīkošanai darbā.

⁴⁶ Regula (ES) Nr. 165/2014 (2014. gada 4. februāris) par tahogrāfiem autotransportā.

⁴⁷ Regula (EK) Nr. 1071/2009 (2009. gada 21. oktobris), ar ko nosaka kopīgus noteikumus par autopārvadātāja profesionālās darbības veikšanas nosacījumiem.

⁴⁸ https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/single-market-enforcement-taskforce_en.

Šķēršļu novēršana vienotajā tirgū pirms to rašanās

Vienotā tirgus pārredzamības direktīvā⁴⁹ ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jāpaziņo Komisijai par valsts tehnisko noteikumu projektiem pirms to pieņemšanas, lai izvairītos no šķēršļu radīšanas vienotajam tirgum. Šis paziņošanas mehānisms ir veicinājis pozitīvu informācijas apmaiņu, dialogu un sadarbību starp dalībvalstīm un Komisiju, kā arī dalībvalstu starpā. Tajā tiek arī nodrošināta labas prakses apmaiņa kopīgu problēmu risināšanai saistībā ar tehniskajiem noteikumiem, jo īpaši tādās nozarēs kā digitālie pakalpojumi un jaunās tehnoloģijas, kuru reglamentēšana uzsākta nesen. Šis mehānisms ne tikai ļāva izvairīties no jauniem noteikumiem, kas pārkāpj ES tiesību aktus, bet arī palīdzēja piemērot savstarpējas atzīšanas principu.

Pakalpojumu jomā Pakalpojumu direktīvā⁵⁰ paredzētās paziņošanas procedūras mērķis ir novērst nepamatotu regulatīvo šķēršļu radīšanu vienotajam tirgum. Komisija aktīvi veicina pārredzamību attiecībā uz dalībvalstu pasākumiem pakalpojumu jomā un pastāvīgi cenšas palielināt šīs paziņošanas procedūras efektivitāti.

Vēl viens instruments ir **Samērīguma novērtēšanas direktīva** — ar to novērš jaunus šķēršļus profesionālo pakalpojumu vienotajam tirgum. Jebkura jauna valsts profesiju reglamentācija ir rūpīgi jāizvērtē, un pirms tās pieņemšanas ir jāpierāda tās samērīgums.

Sadarbība ar dalībvalstīm izpildes uzlabošanai

Tīmekļa pieklūstamības direktīvas ekspertu grupa (*WADEX*)⁵¹ tika izveidota, lai palīdzētu Komisijai īstenot **Tīmekļa pieklūstamības direktīvu**⁵² un nodrošinātu forumu dalībvalstu paraugprakses un pieredzes apmaiņai tīmekļa pieklūstamības jomā. 2020.–2022. gadā tika rīkoti ikmēneša tīmekļa semināri, kas palīdzēja nodrošināt, ka dalībvalstis ievēro vienotu pieeju un ka pirmie dalībvalstu ziņojumi par tīmekļvietņu un mobilo lietotņu uzraudzību tika iesniegti savlaicīgi un efektīvi. Saskaņā ar šiem ziņojumiem dalībvalstis šajā laikposmā pārbaudīja vairāk nekā 10 000 tīmekļvietņu un 300 mobilo lietotņu. Šis pasākums veicināja informētību par publiskā sektora struktūru tiešsaistes saturu tīmekļvietnēs un mobilajās lietotnēs un uzlaboja šī satura pieejamību.

IT rīku izmantošana atbilstības panākšanas un izpildes veicināšanai

Iekšējā tirgus informācijas sistēma (IMI)⁵³ ir tiešsaistes IT rīks, kas atvieglo dalībvalstu pārvaldes iestāžu administratīvo sadarbību vienotā tirgus tiesību aktu jomā. Tas var palīdzēt iedzīvotājiem un uzņēmumiem, kas darbojas pāri robežām. Tā ir videi draudzīga, droša un

⁴⁹ Direktīva (ES) 2015/1535 (2015. gada 9. septembris), ar ko nosaka informācijas sniegšanas kārtību tehnisko noteikumu un Informācijas sabiedrības pakalpojumu noteikumu jomā (Direktīvas 98/34/EK kodificēta redakcija).

⁵⁰ Direktīva 2006/123/EK (2006. gada 12. decembris) par pakalpojumiem iekšējā tirgū.

⁵¹ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/web-accessibility-expert-group>.

⁵² Direktīva (ES) 2016/2102 (2016. gada 26. oktobris) par publiskā sektora struktūru tīmekļvietņu un mobilo lietotņu pieklūstamību.

⁵³ https://ec.europa.eu/internal_market/imi-net/index_lv.htm.

daudzvalodu sistēma, kas samazina administratīvo slogu un atbalsta 19 politikas jomas.

To var pielāgot konkrētu mērķu atbalstam. Piemēram, 2022. gadā tika ieviesti trīs jauni Komisijas moduļi, lai atvieglotu ar mobilitātes paketi ieviesto jauno noteikumu pārrobežu izpildi, jo īpaši attiecībā uz transportlīdzekļu vadītāju norīkošanu darbā, transportlīdzekļa vadītāja atgriešanos un transportlīdzekļa atgriešanu. Turklāt, lai autopārvadātājiem būtu vieglāk **iesniegt darbā norīkošanas deklarācijas** to dalībvalstu kompetentajām iestādēm, kurās tie norīko savus autovadītājus, tika izveidota jauna publiskā saskarne, kas ir savienota ar *IMI*. Autopārvadātāji visā Eiropā tagad darbā norīkošanas deklarāciju var ļoti vienkārši iesniegt pilnīgi tiešsaistē — tas palīdz ietaupīt gan laiku, gan naudu. Kopš sistēmas darbības sākuma ir iesniegti vairāk nekā 10 miljoni darbā norīkošanas deklarāciju.

Papildus komitejām un ekspertu grupām Komisija organizē arī **divpusējas sanāksmes ar dalībvalstīm, lai pārskatītu atbilstību konkrētā politikas jomā**. Šīs atbilstības sanāksmes dod iespēju Komisijai un attiecīgajai dalībvalstij pārskatīt visas uzsāktās pārkāpuma un *EU Pilot* procedūras attiecīgajā jomā. Tās ir izrādījušās noderīgas, lai apzinātu un risinātu transversālus jautājumus, ietaupītu laiku, risinot vairākas lietas vienā sanāksmē, un veidotu savstarpēju sapratni starp valstu iestādēm un Komisijas dienestiem.

ES politikas virzienu un atbalsta sasaiste

Arī ES finansiālais atbalsts ir izrādījies lietderīgs instruments, lai mudinātu dalībvalstis veikt reformas un vajadzības gadījumā paātrinātu ES tiesību aktos noteikto mērķu sasniegšanu. Šis atbalsts ietver Eiropas struktūrfondus un investīciju fondus, piemēram, Eiropas Jūrlietu, zvejniecības un akvakultūras fondu vai kohēzijas politikas fondus, finansējumu no programmām “Muita” un “*Fiscalis*”, kā arī dotācijas un aizdevumus saskaņā ar Atveseļošanas un noturības mehānismu⁵⁴ (ANM).

ANM mērķis ir mazināt koronavīrusa pandēmijas ekonomiskās un sociālās sekas un padarīt Eiropas ekonomiku un sabiedrību ilgtspējīgāku, noturīgāku un labāk sagatavotu zaļās un digitālās pārkārtošanās īstenošanai. Mehānisms ir pagaidu atveseļošanas instruments. Tas ļauj Komisijai piesaistīt līdzekļus, lai palīdzētu dalībvalstīm īstenot valsts plānos iekļautās reformas un investīcijas saskaņā ar ES prioritātēm un risināt problēmas, kas norādītas konkrētām valstīm adresētajos ieteikumos saskaņā ar Eiropas pusgada ekonomikas un sociālās politikas koordinēšanas satvaru. ANM nav izpildes instruments, taču, lai dalībvalstis varētu saņemt maksājumus, šīs prioritātes, kas izteiktas kā atskaites punkti un mērķrādītāji, ir jāizpilda.

ANM palīdz ES sasniegt tās klimatneitralitātes mērķrādītāju

Lai paātrinātu zaļo pārkārtošanos, jo īpaši ņemot vērā paketes “Gatavi mērķrādītājam 55 %” mērķus, daudzas dalībvalstis savos valsts atveseļošanas un noturības plānos galveno

⁵⁴ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility_lv. Izveidots ar Regulu (ES) 2021/241 (2021. gada 12. februāris), ar ko izveido Atveseļošanas un noturības mehānismu.

uzmanību pievērš transporta un būvniecības nozarēm. Šo mehānismu cita starpā izmantos, lai atbalstītu investīcijas ēku siltināšanai, zaļinātu transportlīdzekļu parkus un atbalstītu modālo pārvirzi uz dzelzceļa transportu. Piemēram, vienā no dalībvalstīm saskaņā ar tās plānu tiks finansētas dotācijas, kas paredzētas mājokļu īpašniekiem, lai palīdzētu apmaksāt apsildes sistēmas maiņu, ventilācijas sistēmas ierīkošanu vai energoauditu veikšanu viengimenes dzīvojamām mājām vai dzīvokļiem kolektīvajos mājokļos. Ar šīm investīcijām finansēs 400 000 mājsaimniecību siltināšanu šajā dalībvalstī.

Spēcīgs stimuls dalībvalstīm paātrināt un uzlabot to atbilstību attiecīgajiem ES tiesību aktiem ir izrādījusies arī tādu **līdzfinansēšanas nosacījumu** izmantošana, kas saistīti, piemēram, ar reģionālo fondu līdzekļu piešķiršanu, lai attīstītu infrastruktūru saskaņā ar ES kohēzijas politiku.

Finansēšanas nosacījumu izmantošana atbilstības nodrošināšanai ūdens un atkritumu apsaimniekošanas nozarēs

Lai panāktu pilnīgu atbilstību ES tiesību aktiem tādās nozarēs kā ūdens vai atkritumu apsaimniekošana, ir nepieciešamas lielas investīcijas — kopējie kumulatīvie visu 27 dalībvalstu izdevumi, kas vajadzīgi, lai līdz 2030. gadam panāktu atbilstību attiecībā uz ūdensapgādi un kanalizāciju, sasniedz 255 miljardus EUR⁵⁵. Tāpat tiek lēsts, ka, lai līdz 2030. gadam sasniegtu aprites ekonomikas un atkritumu apsaimniekošanas mērķrādītājus, nepieciešamās papildu investīcijas būs no 13 līdz 28 miljardiem EUR gadā⁵⁶. Tās ir vajadzīgas, lai modernizētu atkritumu apsaimniekošanas sistēmu, uzlabojot atkritumu savākšanu, šķirošanu, bioloģisko atkritumu apstrādi un pārstrādi un digitalizējot reģistrus.

Dažas dalībvalstis nepieciešamo investīciju finansēšanā paļaujas, piemēram, uz ES kohēzijas fondiem. Tomēr piekļuve ES līdzfinansējumam ir atkarīga no konkrētām prasībām⁵⁷. Dalībvalstis saņem līdzfinansējumu tikai tad, ja tās izpilda vairākus ES tiesību aktos paredzētus nosacījumus (piemēram, sagatavo atkritumu apsaimniekošanas plānus vai izstrādā plānus nepieciešamajām investīcijām ūdens nozarē). Tas nodrošina, ka ES līdzfinansējums tiks izmantots efektīvi un ļaus izveidot galveno vides infrastruktūru un izpildīt ES tiesību aktos par atkritumiem un ūdeni noteiktos standartus.

Savienības budžeta pareizai finanšu pārvaldībai un lietderīgai Savienības finansējuma izmantošanai būtiska ir tiesiskuma ievērošana. No 2021. gada 1. janvāra ir spēkā Nosacītības režīma regula⁵⁸, kas aizsargā ES budžetu pret dalībvalstīs notikušu tiesiskuma pārkāpumu

⁵⁵ ESAO publikācija “Financing Water Supply, Sanitation and Flood Protection: Challenges in the EU Member States and Policy Options”, *OECD Studies on Water*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/6893cdac-en>.

⁵⁶ Komisijas paziņojums “Vides politikas īstenošanas 2022. gada pārskats. Panākt pavērsienu ar vidisko atbilstību” (COM(2022) 438 final).

⁵⁷ Tā sauktie *ex ante* nosacījumi (2014.–2020. gada plānošanas periodam) vai veicinošie nosacījumi (2021.–2027. gada plānošanas periodam).

⁵⁸ Regula (ES, Euratom) 2020/2092 (2020. gada 16. decembris) par vispārēju nosacītības režīmu Savienības budžeta aizsardzībai.

ietekmi. 2022. gada 2. martā Komisija publicēja pamatnostādnes par vispārējā nosacītības režīma piemērošanu. Pirmais Padomes īstenošanas lēmuma priekšlikums tika pieņemts 2022. gada 18. septembrī⁵⁹.

Papildus finansiālajam atbalstam Komisija ES dalībvalstīm sniedz arī individuāli pielāgotas tehniskās zināšanas, lai izstrādātu un īstenotu reformas saskaņā ar tehniskā atbalsta instrumentu. Ar tehniskā atbalsta instrumentu sniedz atbalstu valstu iestādēm, lai uzlabotu to spēju izstrādāt, attīstīt un īstenot noturību veicinošas reformas vairākās jomās (administratīvā sadarbība, tiesiskums, tieslietu sistēmu reforma, finanšu uzraudzības stiprināšana un cīņas pret krāpšanu, korupciju un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu pastiprināšana).

Labas publiskās pārvaldes veicināšana ar iniciatīvu PACE (Publiskās pārvaldes iestāžu sadarbības apmaiņa)

Publiskās pārvaldes iestādes ir tiešais saskares punkts starp ES un iedzīvotājiem, jo tās ES tiesību aktus un programmas pārvērš konkrētās darbībās. Publiskās pārvaldes iestāžu kvalitāte ir noteicošais faktors dalībvalstu un līdz ar to arī visas ES konkurētspējai⁶⁰. Tehniskā atbalsta instrumenta ietvaros Komisija izmēģina iniciatīvu publiskās pārvaldes sadarbības apmaiņai (PACE), ar kuras palīdzību ierēdņus var uz laiku norīkot darbā citā dalībvalstī. Šī programma dod iespēju tās dalībniekiem iegūt zināšanas un prasmes, veidot saiknes un galu galā veicināt patiesas Eiropas administratīvās telpas izveidi.

V. ES TIESĪBU AKTU PĀRKĀPUMU AGRĪNA ATKLĀŠANA UN NOVĒRŠANA

Labāka pārredzamība un uzraudzības mehānismi problēmu noteikšanai

Lai mudinātu dalībvalstis ātrāk panākt atbilstību vai vismaz noteikt jomas, kurām jāpievērš papildu uzmanība, iedarbīga izrādījusies arī lielāka pārredzamība, informācijas publicēšana par atbilstības nodrošināšanu un regulāri uzraudzības mehānismi.

Ziņojumu publicēšana par šiem jautājumiem dod iespēju sabiedrībai sekot līdzi dalībvalstu sniegumam un atbilstības līmenim konkrētās politikas jomās, veicina uzņēmumu informētību un rosina sabiedriskās debates. Rezultātu pārskati un citi līdzīgi novērtējumi palīdz fokusēt šo darbu, izmantojot tādus rīkus kā vienotā tirgus rezultātu apkopojums⁶¹, Eiropas pusgada ziņojumi par konkrētām valstīm⁶², vides politikas īstenošanas pārskats⁶³ un tam pievienotā interaktīvā karte par pārkāpumiem vides jomā⁶⁴, kā arī Komisijas reakcijas uz dalībvalstu

⁵⁹ Priekšlikums — Padomes Īstenošanas lēmums par pasākumiem Savienības budžeta aizsardzībai pret tiesiskuma principu pārkāpumiem Ungārijā (COM(2022) 485 final).

⁶⁰ Komisijas dienestu darba dokuments “Atbalsts ES dalībvalstu publiskās pārvaldes iestādēm, lai īstenotu reformas un sagatavotos nākotnei” (SWD(2021) 101).

⁶¹ <https://single-market-scoreboard.ec.europa.eu/>.

⁶² https://ec.europa.eu/info/publications/2022-european-semester-country-reports_en.

⁶³ https://environment.ec.europa.eu/law-and-governance/environmental-implementation-review_en.

⁶⁴ https://environment.ec.europa.eu/law-and-governance/environmental-implementation-review_en#environmental-infringements-map-and-dashboard.

paziņojumiem, kas sniegti saskaņā ar Vienotā tirgus pārredzamības direktīvu, publicēšana. Citi instrumenti, piemēram, ziņojums par tiesiskumu vai ES rezultātu apkopojums tiesiskuma jomā⁶⁵, sniedz ieskatu par norisēm konkrētās dalībvalstīs, un tiem ir būtiska nozīme ES tiesību aktu rezultātīvā izpildē. Labi funkcionējoša valsts tieslietu sistēma ir būtiska, lai nodrošinātu pilsoņu un uzņēmumu tiesību, kas izriet no ES tiesību aktiem, efektīvu aizsardzību tiesā. Dažās konkrētās politikas jomās Komisija publicē informāciju par direktīvu transponēšanas gaitu dalībvalstīs⁶⁶.

Komisija bieži ziņo arī par konkrētu instrumentu vai ES tiesību aktu jomu īstenošanu. Šo ziņojumu mērķis ir ne vien informēt sabiedrību par jomām, kurās tās tiesības ir apdraudētas, bet arī apzināt vispārējās tendences un problēmas, tādējādi palīdzot īstenot izpildes pasākumus pret dalībvalstīm un rosinot potenciāli pārskatīt tiesību aktus.

Šengenas izvērtēšana

Labi funkcionējoša Šengenas zona⁶⁷ ir atkarīga no Šengenas *acquis* pareizas un rezultatīvas īstenošanas un savstarpējas uzticēšanās starp dalībvalstīm. Šengenas izvērtēšanas un uzraudzības mehānisms⁶⁸ nodrošina objektīvu un neatkarīgu izvērtēšanu, lai ātri konstatētu Šengenas noteikumu piemērošanas nepilnības un nodrošinātu to ātru novēršanu. Komisija un dalībvalstis veic izvērtējuma apmeklējumus, pēc kuriem Padome sniedz dalībvalstīm ieteikumus par korektīviem pasākumiem. Mehānisms ir atjaunināts un uzlabots⁶⁹, un racionālāka procedūra jo īpaši nodrošina būtisku trūkumu drīzu novēršanu.

Ziņojums par tiesiskumu

Ikgadējais ziņojums par tiesiskumu⁷⁰ ir Eiropas tiesiskuma mehānisma galvenais elements⁷¹. 2022. gada jūlijā Komisija nāca klajā ar savu trešo ikgadējo ziņojumu par tiesiskumu ar tā 27 konkrētām valstīm veltītām sadaļām. Ikgadējais ziņojums ir izstrādāts ciešā dialogā ar valstu iestādēm un ieinteresētajām personām, un tajā objektīvi un taisnīgi ir aplūkotas visas dalībvalstis, pētot četrus tiesiskuma pīlārus: tiesu sistēmas, korupcijas apkarošanas regulējums, mediju plurālisms un brīvība, kā arī citi institucionāli jautājumi, kas saistīti ar līdzsvara un atsvara sistēmu. Kopš 2022. gada ziņojumā ir iekļauti konkrēti, katrai dalībvalstij adresēti ieteikumi. Ņemot vērā ziņojuma preventīvo raksturu, ieteikumu

⁶⁵ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_en.

⁶⁶ https://finance.ec.europa.eu/regulation-and-supervision/enforcement-and-infringements-banking-and-finance-law/monitoring-banking-and-finance-directives_en.

⁶⁷ Šengenas zonā nav iekšējo robežu, un tajā ES pilsoņi un daudzu trešo valstu valstspiederīgie, kas likumīgi uzturas ES, var brīvi pārvietoties, un viņiem nepiemēro robežpārbaudes. Kopš 1985. gada tā ir pakāpeniski paplašinājusies un aptver gandrīz visas ES dalībvalstis un dažas asociētās valstis ārpus ES.

⁶⁸ https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/schengen-borders-and-visa/schengen-area/schengen-evaluation-and-monitoring_en.

⁶⁹ Regula (ES) 2022/922 (2022. gada 9. jūnijs) par tāda izvērtēšanas un uzraudzības mehānisma izveidi un darbību, kura mērķis ir pārbaudīt Šengenas *acquis* piemērošanu.

⁷⁰ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/rule-law-mechanism/2022-rule-law-report_lv.

⁷¹ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/rule-law-mechanism_lv.

mērķis ir, pamatojoties uz pastāvīgu dialogu ar dalībvalstīm, palīdzēt tām un atbalstīt to centienus īstenot pašreizējās vai plānotās reformas un palīdzēt tām noteikt, kur nepieciešami uzlabojumi, turpmāki pasākumi saistībā ar nesenām izmaiņām vai reformām⁷².

Revīziju veikšana, lai pārbaudītu atbilstību

Dažās ES tiesību jomās Komisija veic revīzijas, lai pārbaudītu, vai dalībvalstis praksē ievēro ES noteikumus, un lai novērtētu valstu kontroles.

Revīzijas ir būtisks ES budžeta aizsardzības instruments. Tās palīdz atklāt nepamatotus maksājumus un atgūt summas, ko dalībvalsts nepamatoti izmaksājusi, neievērojot pareizas finanšu pārvaldības noteikumus un principus. Ieteikumi, kas izriet no revīzijām un rīcības plāniem, kurus dalībvalstis ir izstrādājušas pēc Komisijas pieprasījuma, bieži vien tieši uzlabo noteikumu īstenošanu dalībvalstu iestādēs.

ES pārtikas un barības nekaitīguma standartu aizsardzība

ES iedzīvotāji sagaida augstus pārtikas un barības nekaitīguma, kā arī dzīvnieku un augu veselības standartus. Šos standartus aizsargā, veicot kontroles (arī revīzijas) dalībvalstīs un trešās valstīs, kas eksportē augus, dzīvniekus un pārtiku uz ES. 2019.–2020. gadā Komisija veica 170 revīzijas un līdzīgas dalībvalstu oficiālo kontroļu sistēmu pārbaudes, kuru rezultātā dalībvalstīm tika sniegti 527 ieteikumi. Lielākajā daļā gadījumu dalībvalstis veica korektīvus pasākumus vai uzņēmās apmierinošas saistības, lai novērstu trūkumus. 2020. gadā valstu iestādes oficiāli kontrolēja aptuveni 17 miljonus lauksaimniecības un pārtikas aprītē iesaistīto uzņēmēju. Tās veica vairāk nekā četrus miljonus šo uzņēmēju kontroļu. Tas ir palīdzējis valstu iestādēm labāk panākt ES augsto pārtikas un barības nekaitīguma standartu izpildi.

Rīcības plānu izstrāde, lai uzlabotu atbilstību kopējiem noteikumiem zivsaimniecības nozarē

Komisija veic inspekcijas dalībvalstīs, lai pārbaudītu, kā tās īsteno kontroles zivsaimniecības nozarē. Ja tā konstatē sistemātiskas kontroles nepilnības, tā kopā ar dalībvalstīm izstrādā rīcības plānus, lai stiprinātu to kontroles sistēmas. Šie rīcības plāni palīdz Komisijai sekot līdzi tam, kā tiek īstenotas dalībvalstu zivsaimniecības kontroles sistēmas, kas ir būtiski, lai nodrošinātu ilgtspējīgu zvejniecību un veselīgus zivju krājumus. Tā rezultātā ir kļuvusi uzticamāka ziņošana par nozveju un uzlabotas sistēmas kopējās zivsaimniecības politikas pārkāpumu atklāšanai.

Maksājumu regularitātes nodrošināšana lauksaimniecības nozarē

Komisija regulāri veic revīzijas dalībvalstīs, lai pārbaudītu, kā dalībvalstis ievēro ES tiesību

⁷² Komisijas paziņojums “2022. gada ziņojums par tiesiskumu. Tiesiskuma situācija Eiropas Savienībā” (COM(2022) 500 final).

aktus, kas reglamentē atbalstu, ko kopējās lauksaimniecības politikas satvarā sniedz lauksaimniekiem un citiem atbalsta saņēmējiem. Neatbilstības vai sistēmas kontroles nepilnību gadījumā Komisija var apturēt vai atgūt ES finansējumu no dalībvalstīm. Šīs finanšu korekcijas ir izrādījušās iedarbīgi mehānismi, lai labotu pieļautās kļūdas un aizsargātu ES budžetu. Turklāt, lai stiprinātu dalībvalsts kontroles sistēmas, Komisija pieprasa dalībvalstij īstenot rīcības plānu.

Pirmspārkāpuma procedūra (EU Pilot)

Ja Komisija, neraugoties uz tās preventīvajiem centieniem un atbalstu dalībvalstīm, konstatē iespējamu ES tiesību aktu pārkāpumu, tā var nolemt izmantot pirmspārkāpuma procedūru, kas pazīstama kā *EU Pilot*⁷³. Šo rīku izmanto, ja tas rada pievienoto vērtību: 2021. gadā no 302 pārkāpumu lietām, ko Komisija uzsāka pēc pašiniciatīvas izmeklēšanas vai pēc sūdzībām⁷⁴, pirms 33 lietu uzsākšanas tika veikta *EU Pilot* procedūra. Šo rīku var izmantot, ja šādi atbilstību iespējams panākt ātrāk nekā ar oficiālu pārkāpuma procedūru. Tas ļauj Komisijai vairākas lietas atrisināt *EU Pilot* posmā, nepiemērojot pārkāpuma procedūru. Tā var būt, piemēram, ja attiecīgie jautājumi ir tehniska rakstura. Šis rīks var būt noderīgs arī gadījumos, kad Komisija vēlas apkopot faktisko vai juridisko informāciju, kas nepieciešama tās novērtējuma veikšanai⁷⁵. To neizmanto gadījumos, kad pārkāpums ir pienācīgi pierādīts, acīmredzams vai pašu atzīts, kā arī saistībā ar jutīgākiem jautājumiem, kad tehniskā līmeņa diskusijas, visticamāk, novedīs pie veiksmīga iznākuma. Komisijai ir arī jānovērš risks, ka šāda procedūra var radīt nevajadzīgu kavēšanos — ja procedūra kļūst pārāk gara un netiek panākts būtisks progress vai ja dalībvalsts nesadarbojas, Komisija pārtrauc *EU Pilot* un pāriet uz pārkāpuma procedūru.

Laika gaitā *EU Pilot* procedūra ir pierādījusi savu vērtību. Lai ātrāk panāktu atbilstību, tajā izmantota pieeja, kas balstīta uz atklātību un savstarpēju uzticēšanos starp dalībvalstīm un Komisiju. 2021. gadā vairāk nekā 80 % *EU Pilot* procedūru tika atrisinātas apmierinoši. Ja tas neizdodas, tiek uzsākta pārkāpuma procedūra.

EU Pilot procedūra, lai nodrošinātu, ka iedzīvotāji var izmantot savu IBAN kontu jebkurā dalībvalstī

Vienotās euro maksājumu telpas (*SEPA*) regulas⁷⁶ mērķis ir nodrošināt, ka jebkuru ES bankas kontu var izmantot kredīta pārvedumiem un tiešā debeta maksājumiem pārrobežu darījumos tikpat vienkārši kā iekšzemes darījumos. Tomēr dažās dalībvalstīs galvenie

⁷³ *EU Pilot* ir sadarbības un dialoga instruments starp Komisiju un dalībvalstīm saistībā ar jautājumiem par (iespējamu) ES tiesību aktu neievērošanu. Tas, kā Komisija izmanto *EU Pilot*, ir izklāstīts īpašās iekšējās vadlīnijās, kas pārskatītas 2020. gada jūlijā.

⁷⁴ Tas neattiecas uz pārkāpumu lietām, kas automātiski ierosinātas par direktīvas netransponēšanu, par ko paziņojusi pati dalībvalsts.

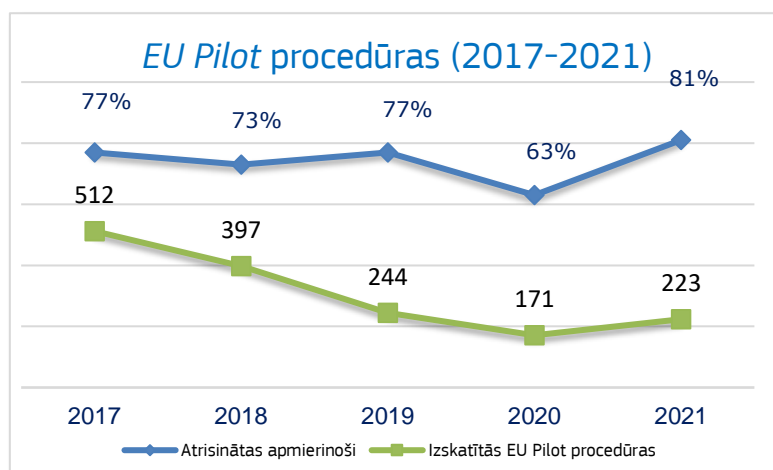
⁷⁵ Lielākā daļa pārkāpuma procedūru tiek uzsāktas bez iepriekšējas *EU Pilot* procedūras.

⁷⁶ Regula (ES) Nr. 260/2012 (2012. gada 14. marts), ar ko nosaka tehniskās un darbības prasības kredīta pārvedumiem un tiešā debeta maksājumiem euro.

maksājumu saņēmēji (piemēram, telekomunikāciju uzņēmumi vai nodokļu vai sociālā nodrošinājuma iestādes) nepieņēma IBAN kodu, tāpēc kontus citās ES valstīs nevarēja izmantot, lai izveidotu tiešā debeta maksājumus vai pārskaitītu līdzekļus, piemēram, saistībā ar nodokļu deklarācijām vai pensijām. Laikā no 2016. līdz 2021. gadam Komisija uzsāka *EU Pilot* procedūras attiecībā uz piecām dalībvalstīm. Rezultātā ir ticis vai tiek grozīts šo valstu tiesiskais regulējums, lai novērstu pārkāpumus un nodrošinātu atbilstošas sankcijas. Trijos gadījumos Komisija uzsāka arī pārkāpuma procedūras, lai nodrošinātu, ka valstu kompetentajām iestādēm ir pietiekamas atbilstības uzraudzīšanas un sankciju piemērošanas pilnvaras. Rezultātā tika veiktas arī izmaiņas tiesību aktos, lai iestādēm piešķirtu nepieciešamās pilnvaras.

EU Pilot procedūra, lai uzlabotu pārrobežu piekļuvi veselības aprūpei⁷⁷

Pacientiem ir tiesības piekļūt veselības aprūpei jebkurā dalībvalstī un saņemt kompensāciju par ārzemēs sniegto aprūpi no savas mītnes valsts. Tā kā dažas dalībvalstis savos tiesību aktos nepareizi transponēja ES noteikumus par pacientu tiesībām pārrobežu veselības aprūpē, Komisija uzsāka *EU Pilot* procedūru, lai ātri uzlabotu drošas un kvalitatīvas pārrobežu veselības aprūpes pieejamību šajās valstīs. Kaut arī pret trim dalībvalstīm ir uzsāktas pārkāpuma procedūras, *EU Pilot* procedūra ļāva panākt veiksmīgu rezultātu attiecībā uz deviņām dalībvalstīm. Lielākajā daļā šo lietu dalībvalstis mainīja administratīvo praksi vai grozīja tiesību aktus, lai tos saskaņotu ar ES noteikumiem. Tādējādi pacienti gūst labumu no mazāk apgrūtinošām prasībām par iepriekšēju atļauju, vienkāršākām administratīvajām procedūrām un pārredzamākas informācijas par pārrobežu veselības aprūpi, kā rezultātā pacientiem tagad ir vieglāk piekļūt veselības aprūpes pakalpojumiem citās dalībvalstīs.

VI. PĀRKĀPUMA PROCEDŪRU REZULTĀTĪVA IZMANTOŠANA

⁷⁷ “Pārrobežu veselības aprūpe” ir veselības aprūpe, ko sniedz vai kas ir izrakstīta dalībvalstī, kas nav piederības dalībvalsts.

Komisijas izpildes panākšanas politika laika gaitā ir mainījusies. Kopš 2017. gada Komisija savus centienus arvien vairāk koncentrē uz jautājumiem, kuros tās iesaistīšanās var radīt maksimālu pievienoto vērtību un ietekmēt pēc iespējas vairāk cilvēku dzīvi un uzņēmumu darbību. Tāpēc Komisija turpina īstenot stratēģisko pieeju, mērķus un prioritātes, ko tā noteica 2016. gada paziņojumā “ES tiesību akti: labāki rezultāti līdz ar labāku piemērošanu”.

Pārkāpuma procedūras galvenais mērķis ir nodrošināt, ka dalībvalstis īsteno ES tiesību aktus vispārējās interesēs, nevis būt par individuālu tiesību aizsardzības mehānismu. Tāpēc Komisijas stratēģiskā pieeja nozīmē, ka pārkāpuma procedūras reti kad ir vērstas uz atsevišķiem jautājumiem, bet drīzāk uz sistēmiskiem un strukturāliem aspektiem, kas ietekmē lielu skaitu personu vai uzņēmumu konkrētā dalībvalstī vai visā Savienībā.

Daudzu individuālu nepareizas piemērošanas gadījumu risināšana vienā pārkāpuma procedūrā

Vides jomā Komisija iepriekš mēdza uzsākt atsevišķas lietas par vienu atkritumu poligonu, kas neatbilst prasībām, vai par vienu aglomerāciju, kas neatbilst tiesību aktiem par komunālo notekūdeņu apsaimniekošanu. Taču tagad tā koncentrējas uz sistēmiskām lietām un dažkārt ar vienu komunālo notekūdeņu attīrīšanas lietu risina problēmu, kas skar simtiem aglomerāciju, vai atkritumu lietās — desmitiem atkritumu poligonu. Šādas lietas ir daudz efektīvākas, jo ar vienas pārkāpuma procedūras palīdzību var panākt atbilstību visos vienas dalībvalsts reģionos.

Sūdzībā izvirzītu principiālu jautājumu izskatīšana

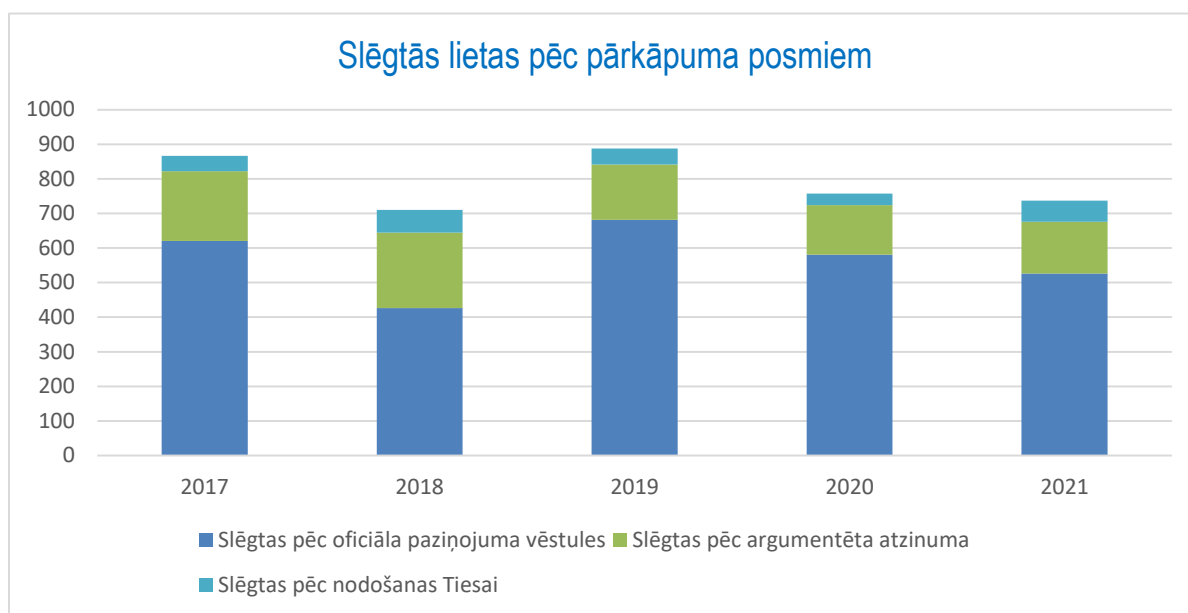
Hartā nostiprinātās tiesības uz biedrošanās brīvību ir viens no demokrātiskas un plurālistiskas sabiedrības pamatprincipiem. Šajā saistībā kādā Komisijas ierosinātā pārkāpuma procedūrā, kura bija balstīta uz sūdzībā sniegtu informāciju, Tiesa nolēma, ka vienas dalībvalsts tiesību akti kavē kapitāla brīvu apriti un pamattiesības uz persondatu aizsardzību un biedrošanās brīvību.

Atsevišķus gadījumus par iespējamu ES tiesību aktu nepareizu piemērošanu, kas nerada vispārējas principiālas problēmas (piemēram, direktīvas nepareiza transponēšana vai prejudiciālu nolēmumu procedūras kavēšana), kuros nav pierādījumu par vispārēju praksi vai sistēmiskām nepilnībām, rezultātīvāk risina pārsūdzības struktūras, kas ir tuvāk tiem, kurus pārkāpums skāris. Tās var piedāvāt ātrus un tiešus risinājumus. Papildus tam, ka šādus gadījumus ir grūti izmeklēt uz vietas un pārkāpuma procedūra ES līmenī ir ļoti ilga, Tiesas spriedums ir adresēts dalībvalstij un attiecīgā indivīda problēmu var risināt tikai netieši. Tiesa nevar piespriest dalībvalstij atlīdzināt zaudējumus personai, kas cietusi zaudējumus ES tiesību aktu pārkāpuma dēļ. Lai prasītu kompensāciju vai panāktu valsts pasākuma atcelšanu, sūdzības iesniedzējiem joprojām ir jāvēršas valsts tiesā.

Komisija katru gadu saņem aptuveni 4000 sūdzību⁷⁸. Tā saņem arī daudz lūgumrakstu par ES tiesību aktiem, ko tai pārsūta Eiropas Parlamenta Lūgumrakstu komiteja. Pat ja Komisija neizmeklē katru iespējamo ES tiesību aktu nepareizas piemērošanas gadījumu, tā joprojām novērtē sūdzības, rakstiskus jautājumus un lūgumrakstus kā informācijas avotu plašākās lietās, kas saistītas ar sistēmiskiem vai strukturāliem ES tiesību aktu pārkāpumiem dalībvalstīs.

Šī stratēģiskā pieeja paredz, ka valstu noteikumi nodrošina efektīvas tiesiskās aizsardzības procedūras ES tiesību aktu pārkāpumu gadījumā, izmantojot neatkarīgu un efektīvu tiesu sistēmu. Tāpēc Komisija īpašu prioritāti piešķir pārkāpumiem, kas ietekmē valstu tiesu sistēmu spēju veicināt ES tiesību aktu efektīvu piemērošanu. Tajā pašā laikā Komisija savus izpildes panākšanas centienus koncentrē arī uz to, lai nodrošinātu, ka valstu iestādēm un regulatīvajām struktūrām ir vajadzīgās pilnvaras un resursi, lai nodrošinātu efektīvu tiesisko aizsardzību, un ka valstu pasākumi ES tiesību aktu īstenošanai paredz atbilstošas sankcijas par ES tiesību aktu pārkāpumiem.

Komisijas mērķis ir panākt, lai dalībvalstis nodrošinātu atbilstību ES tiesību aktiem pēc iespējas drīzāk. Tā atzinīgi vērtē to, ka vairums pārkāpumu tiek atrisināti procedūras agrīnā posmā⁷⁹ — vairāk nekā 90 % pārkāpumu lietu tiek atrisinātas, pirms tās tiek nodotas izskatīšanai Tiesā. Jautājumu risināšana, neiesniedzot lietu Tiesā, nodrošina drīzāku atbilstības panākšanu un ietaupa laiku un naudu. Dalībvalstīm ir jāpieliek visas pūles, lai pēc iespējas ātrāk izpildītu Tiesas nolēmumu. Tomēr, ja, neraugoties uz Tiesas nolēmumu, dalībvalsts joprojām nenovērš pārkāpumu, Komisija var nodot lietu atpakaļ izskatīšanai Tiesā un pieprasīt dalībvalstij uzlikt finansiālu sodu⁸⁰.

⁷⁸ Pārsvārā saņemtas, izmantojot sūdzību veidlapu tiešsaistē, kas pieejama šeit: https://ec.europa.eu/assets/sg/report-a-breach/complaints_lv/. Atsauce uz “sūdzībām” ietver tā sauktās “vairākkārtējās sūdzības”, kad Komisija vienā sūdzības lietā izskata ļoti lielu skaitu identisku sūdzību.

⁷⁹ 2021. gadā 69 % pārkāpumu lietu tika slēgtas pēc sākotnējās oficiāla paziņojuma vēstules.

⁸⁰ Pamatojoties uz LESD 260. panta 2. punktu.

Rezultatīva pārkāpumu izmeklēšana

ES tiesību akti par **gaisa piesārņojumu** ir joma, kurā atbilstības nodrošināšanai var būt augstas ekonomiskās izmaksas, bet ES tiesību aktu neievērošana prasa cilvēku dzīvības un izraisa smagas slimības. Tā rezultātā ir uzsākts liels skaits pārkāpuma procedūru. Līdz 2022. gada jūlijam Komisija bija ierosinājusi 28 pārkāpumu lietas saistībā ar to, ka 18 dalībvalstis nav piemērojušas Gaisa kvalitātes direktīvu⁸¹. Tiesā ir iesniegtas 15 lietas, un 10 no tām ir pieņemts nolēmums. Viena no šīm lietām ir atkārtota vēršanās Tiesā, tāpēc saistībā ar to var tikt uzlikts naudas sods. Šie izpildes nodrošināšanas centieni ir palīdzējuši samazināt to gaisa kvalitātes zonu skaitu, kurās ir pārsniegtas tiesību aktos noteiktās robežvērtības attiecībā uz cietajām daļiņām, — no 91 zonas 2019. gadā līdz 55 zonām 2021. gadā⁸² — un to zonu skaitu, kurās ir pārsniegts slāpekļa dioksīda līmenis, — no 68 līdz 23 zonām 2021. gadā. Tas nozīmē, ka vairākās Eiropas pilsētās iedzīvotāji tagad var elpot tīrāku gaisu. ES tiesību aktu par gaisa kvalitāti piemērošana ir palīdzējusi par vienu trešdaļu samazināt ar gaisa piesārņojumu saistīto priekšlaicīgu nāves gadījumu skaitu, salīdzinot ar 2005. gadu, un rezultātā ir izglābti vairāk nekā 150 000 dzīvību⁸³.

Komisija īpašu uzmanību pievērš **Eiropas mežu aizsardzībai**, jo tie glabā lielus oglekļa uzkrājumus, tie piesaista atmosfērā esošo oglekli un ir ārkārtīgi svarīgi biodaudzveidībai un būtisku ekosistēmu pakalpojumu nodrošināšanai. Ja dalībvalstis sistemātiski nav novērsušas meža dzīvotņu stāvokļa pasliktināšanos, ko izraisījusi nelikumīga mežizstrāde vai neatbilstīga meža apsaimniekošanas prakse, Komisija ir ierosinājusi prasību par pārkāpumu, izmantojot satelītattēlus kā līdzekli, ar ko pierādīt meža dzīvotņu stāvokļa pasliktināšanos. Pret četrām dalībvalstīm pašlaik tiek veiktas vairākas pārkāpuma procedūras, un vienā no šīm lietām Tiesa jau ir pieņēmusi nolēmumu. Līdzīgos tiesas procesos saistībā ar mežu aizsardzību Komisija atsaucās uz LESD 279. pantu un lūdza Tiesu noteikt pagaidu pasākumus, lai novērstu neatgriezenisku kaitējumu mūsu mežiem. Tiesa pēc tam uzdeva attiecīgajai dalībvalstij pārtraukt aktīvas meža apsaimniekošanas darbības un gadsimtiem vecu nokaltušu egļu ciršanu, lai aizsargātu meža biotopus, norādot, ka pretējā gadījumā tā uzliks naudas sodu par katru dienu līdz rīkojuma izpildei.

Komisija izmanto visus tās rīcībā esošos līdzekļus, lai aizsargātu Eiropas uzņēmumus pret šķēršļiem piekļuvei **publiskajam iepirkumam**. Tas ietver pienācīgas spēkā esošo noteikumu izpildes nodrošināšanu, lai izvairītos no tiesas piešķiršanas ļaunprātīgas izmantošanas vai apakšuzņēmuma līgumu slēgšanas ierobežojumu atcelšanas, kas ir būtiski, lai MVU varētu piedalīties konkursa procedūrās gan pārrobežu, gan valsts līmenī.

Pakalpojumu jomā Komisija uzsāka pārkāpuma procedūras pret desmit dalībvalstīm par to, ka tās ir noteikušas ierobežojumus konkrētiem pakalpojumiem, ko sniedz arhitekti, inženieri, grāmatveži un nodokļu konsultanti, juristi, kā arī būvniecības nozarē. Šie

⁸¹ Direktīva 2008/50/EK (2008. gada 21. maijs) par gaisa kvalitāti un tīrāku gaisu Eiropai.

⁸² Atjauninājums par 2021. gadu ir balstīts uz jaunākajiem datiem par gaisa kvalitāti, kas pieejami šā dokumenta sagatavošanas laikā, proti, 2020. gada datiem.

⁸³ Avots: Eiropas Vides aģentūra.

ierobežojumi apgrūtināja šādu uzņēmumu pārrobežu darbību un paplašināšanos. Līdz ar to iedzīvotāji un uzņēmumi nevarēja izmantot konkurētspējīgākos un inovatīvākos pakalpojumus, kas pieejami ES tirgū. Pēc šīm pārkāpuma procedūrām dalībvalstis grozīja savus tiesību aktus.

Eiropas patērētājiem nevajadzētu sastapties ar šķēršļiem vai grūtībām, lai piekļūtu precēm un pakalpojumiem tiešsaistē pāri robežām, neatkarīgi no viņu atrašanās vietas, dzīvesvietas vai valstspiederības. Komisija ir atbalstījusi dalībvalstis, piemērojot **Ģeogrāfiskās bloķēšanas regulu**⁸⁴, kas aizsargā patērētāju piekļuvi e-komercijas tīmekļa vietnēm pret diskrimināciju valstspiederības, dzīvesvietas vai uzņēmējdarbības veikšanas vietas dēļ attiecībā uz klientiem, kuri iepērkas tiešsaistē. Tomēr dalībvalstu pienākumos ietilpst prasība noteikt, kā noteikumi tiks izpildīti un kas to darīs. Šajā kontekstā 2019. gadā Komisija uzsāka pārkāpuma procedūras pret deviņām dalībvalstīm. Līdz 2021. gadam visas dalībvalstis bija izpildījušas savus pienākumus, un visās dalībvalstīs bija ieceltas kompetentās iestādes. Tas palīdzēja, piemēram, sagatavot ES mēroga izmeklēšanu pret kādu ievērojamu tiešsaistes meklētājprogrammu saistībā ar nepamatotu ģeogrāfiskās bloķēšanas praksi⁸⁵.

Lai aizsargātu **tiesiskumu** un, konkrētāk, lai aizsargātu tiesu iestāžu neatkarību un panāktu, ka neatkarīgas valstu tiesas nodrošina efektīvu tiesisko aizsardzību, Komisija vērsās pret vienu dalībvalsti, jo tā bija pieņēmusi tiesību aktus, kas pazemināja tiesnešu pensionēšanās vecumu, apvienojumā ar izpildvaras pilnvarām pilnībā pēc saviem ieskatiem pagarināt aktīvo amata pilnvaru termiņu, tādējādi piespiežot vairākus amatā aktīvus tiesnešus doties pensijā. Komisija vērsās Tiesā, kas apstiprināja ES tiesību aktu pārkāpumu. Rezultātā dalībvalsts atcēla savus noteikumus par tiesnešu pensionēšanos un atjaunoja amatā tiesnešus, kuri bija tikuši spiesti doties pensijā.

Pēc tam, kad tika saņemtas sūdzības par to, ka nav īstenoti **Energoefektivitātes direktīvā**⁸⁶ paredzētie **noteikumi** par siltumenerģijas un karstā ūdens **uzskaiti un rēķiniem** mājsaimniecībās, Komisija uzsāka pārkāpuma procedūru. Tā kā attiecīgajā dalībvalstī direktīva nebija transponēta, Komisija nolēma vērsties Tiesā. Pēc tam, kad Tiesa bija pieņēmusi nolēmumu, dalībvalsts pieņēma nepieciešamos tiesību aktus. Daudzdzīvokļu ēkās dzīvojošiem cilvēkiem tagad ir tiesības uzstādīt siltuma un karstā ūdens skaitītājus individuāli, lai viņi varētu uzraudzīt savu individuālo enerģijas patēriņu un veikt pasākumus patēriņa samazināšanai.

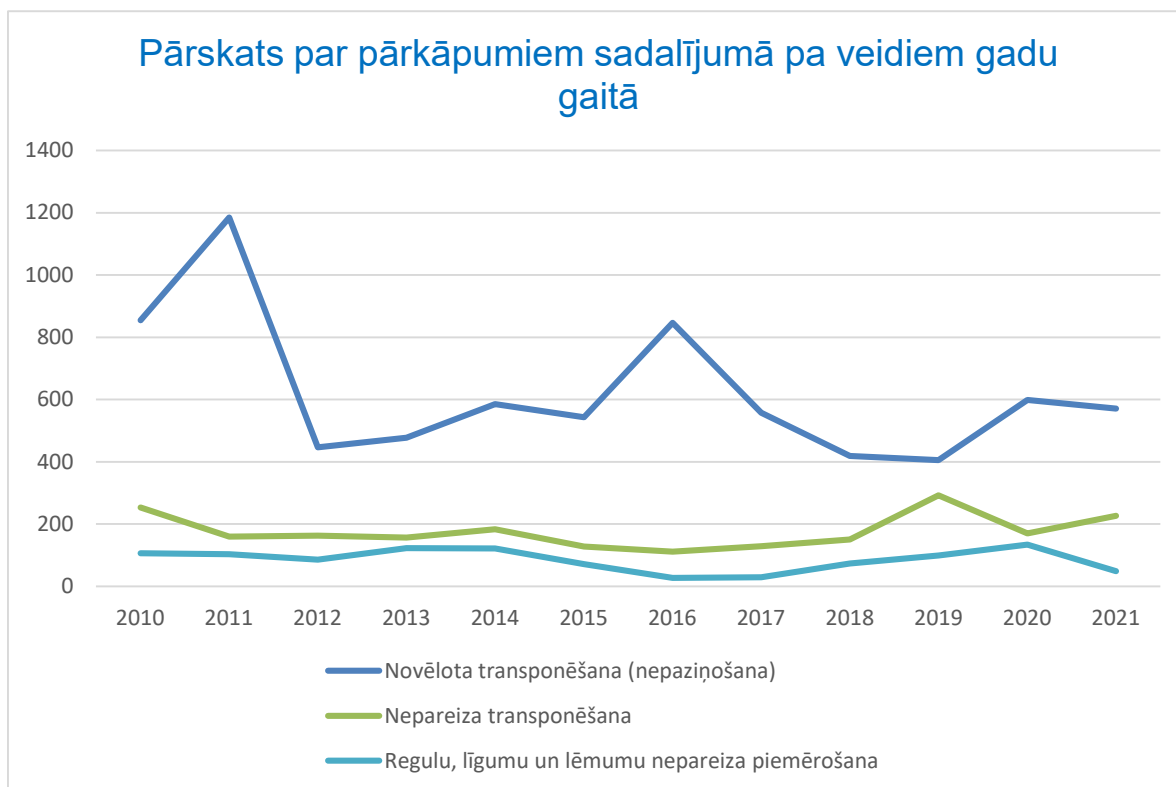
Komisija uzsāk pārkāpuma procedūras vai nu pēc savas iniciatīvas pēc sūdzības izskatīšanas, vai automātiski reizi divos mēnešos, proti, nepaziņošanas lietās, ko ierosina pēc tam, kad dalībvalstis pašas paziņojušas, ka tās līdz noteiktajam termiņam nav pilnībā transponējušas attiecīgās ES direktīvas. Komisijas prioritāte ir bijusi un joprojām ir direktīvu novēlotas

⁸⁴ [Ģeogrāfiskās bloķēšanas regulas īstermiņa pārskats](#).

⁸⁵ https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/consumer-rights-and-complaints/enforcement-consumer-protection/coordinated-actions/social-media-and-search-engines_lv#google

⁸⁶ Direktīva 2012/27/ES (2012. gada 25. oktobris) par energoefektivitāti.

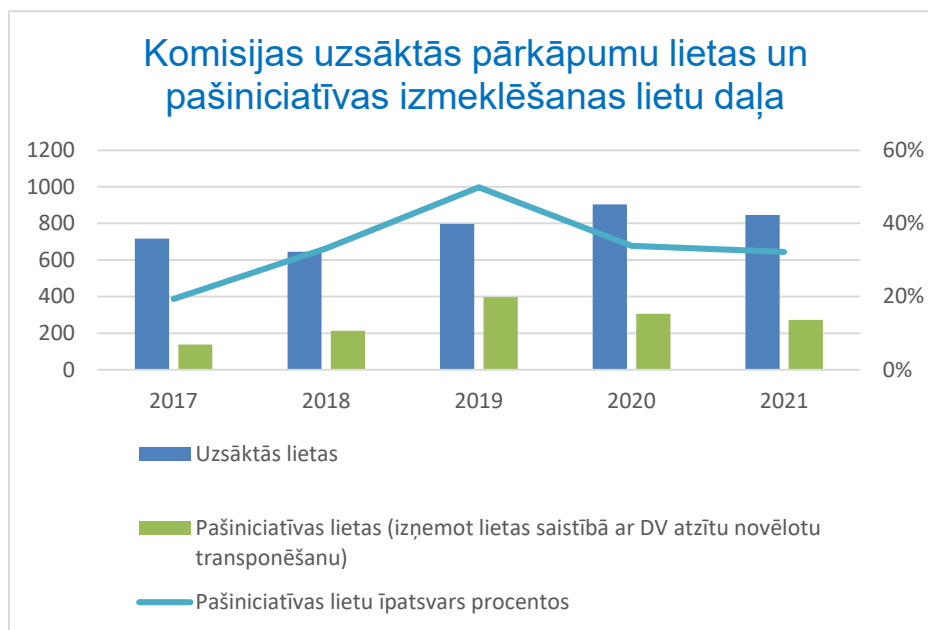
transponēšanas lietu izskatīšana, jo šāda kavēšanās neļauj gūt labumu no pieņemtajiem ES noteikumiem. Laika gaitā ir samazinājies to gadījumu skaits, kad dalībvalstis nokavē direktīvu transponēšanas termiņus, kā rezultātā ir samazinājies kopējais pārkāpuma procedūru skaits⁸⁷.

Pēdējos gados lielāka daļa lietu ir ierosinātas pēc **Komisijas veiktas izmeklēšanas**⁸⁸. Šīs pēc savas iniciatīvas uzsāktās pārkāpumu lietas ir ļāvušas Komisijai turpināt īstenot savu stratēģisko pieeju tiesību aktu izpildes panākšanai, turpinot 2016. gada paziņojumā noteiktās prioritārās lietas, tai skaitā tās, kas saistītas ar direktīvu nepareizu transponēšanu, kā arī ātri un stingri rīkojoties attiecībā uz pārkāpumiem, kas kavē ES pamatbrīvību un pamatvērtību īstenošanu.

⁸⁷ Kopš 2011. gada novēlota transponēšanas lietu skaits ir samazinājies no vairāk nekā 1000 līdz aptuveni 500 gadā.

⁸⁸ Tās neietver automātiski uzsāktās nepaziņošanas lietas par direktīvu netransponēšanu un lietas, kuru pamatā ir sūdzības.

VII. ĀTRA UN IEDARBĪGA REAKCIJA KRĪZES SITUĀCIJĀS

Krīzes vai ārkārtas situācijas, piemēram, Covid-19 pandēmija un Krievijas agresijas karš pret Ukrainu, ir kā pārbaudījums tam, vai dalībvalstis pilnībā ievēro ES četras pamatbrīvības un vienotā tirgus darbību. Sarežģītos apstākļos var rasties kārdinājums dot priekšroku iekšējiem apsvērumiem, nevis ES tiesību aktu pareizai piemērošanai. Tomēr iedzīvotājiem un uzņēmumiem ES tiesību aktu rezultatīva izpilde ir ļoti svarīga, lai nodrošinātu, ka viņi arī turpmāk var saņemt aizsardzību un juridisko noteiktību, ko nodrošina ES tiesību akti, un lai svarīgākās preces tiktu piegādātas un pakalpojumi sniegti tur, kur tie ir vajadzīgi visvairāk.

Nesenās krīzes ir parādījušas gan nepieciešamību, gan ES spēju pielāgoties. Lai palīdzētu dalībvalstīm un sabiedrībai pielāgoties mainīgajiem apstākļiem, Komisija ir izmantojusi visdažādākos pasākumus: no jaunu tiesību aktu ierosināšanas, lai grozītu noteikumus, līdz vadlīnijām, finansiālam atbalstam, koordinācijai starp attiecīgajām iestādēm un īpašiem dialogiem. Vajadzības gadījumā ir izmantotas arī pārkāpuma procedūras. Šī visaptverošā pieeja ir palīdzējusi nodrošināt ES tiesību aktu piemērošanu arī krīzes laikā. Tas savukārt ir veicinājis vispārēju uzskatu, ka ES ir spējusi kopīgi reaģēt uz šīm krīzēm rezultatīvāk, nekā tas būtu bijis iespējams, reaģējot tikai valstu līmenī.

Dažos ES noteikumos jau ir iestrādāts ievērojams elastīgums, kas tika labi izmantots krīzes laikā, piemēram, vispārējā izņēmuma klauzula Stabilitātes un izaugsmes paktā vai pasākumi, kas veikti saskaņā ar Pagaidu aizsardzības direktīvu⁸⁹. Komisija ir pieņēmusi pagaidu regulējumus⁹⁰, lai dotu iespēju dalībvalstīm izmantot valsts atbalsta noteikumu elastīgumu ekonomikas atbalstam. Komisija iesniedza priekšlikumus par to, lai piemērotu īpašas atkāpes

⁸⁹ Direktīva 2001/55/EK (2001. gada 20. jūlijs) par obligātajiem standartiem, lai pārvietoto personu masveida pieplūduma gadījumā sniegtu tām pagaidu aizsardzību, un par pasākumiem, lai līdzsvarotu dalībvalstu pūliņus, uzņemot šādas personas un uzņemoties ar to saistītās sekas.

⁹⁰ [Valsts atbalsta pagaidu regulējums saistībā ar koronavīrusa uzliesmojumu un krīzes pagaidu regulējums saistībā ar Krievijas iebrukumu Ukrainā.](#)

no noteikumiem par uzņēmumu sanāksmēm, kā arī koriģēt termiņus, piemēram, attiecībā uz nodokļu deklarāciju iesniegšanu. Citos gadījumos vadlīnijās tika precizēti spēkā esošie noteikumi, piemēram, attiecībā uz transporta “zaļo joslu” iniciatīvu lai nodrošinātu nepārtrauktu preču plūsmu vienotajā tirgū un pandēmijas laikā nodrošinātu kritiski svarīgu darbinieku brīvu pārvietošanos, vai lai palīdzētu atzīt no Ukrainas bēgošo cilvēku diplomus. Konkrēti pasākumi arī palīdzēja parādīt dalībvalstīm, ka pastāv skaidras alternatīvas valsts mēroga risinājumiem — ES digitālais Covid sertifikāts saglabāja personu brīvu pārvietošanos, sniedzot valstu iestādēm iespēju pārbaudīt statusu visiem sertifikātu turētājiem, kas pārvietojas ES. Līdz 2021. gada beigām dalībvalstis bija izsniegušas vairāk nekā 1 miljardu sertifikātu. Visi šie pasākumi saglabāja ES tiesību aktu integritāti, vienlaikus nodrošinot tik vajadzīgo elastību.

Tomēr bija gadījumi, kad dalībvalstis centās ignorēt ES noteikumus. Piemēram, Covid-19 pandēmijas sākumā dažas dalībvalstis vienpusēji ieviesa eksporta ierobežojumus zālēm vai aizsardzības līdzekļiem vai arī veica pasākumus, lai dotu priekšroku vietējiem ražotājiem vai pakalpojumu sniedzējiem tādās nozarēs kā pārtika un ceļošana. Ņemot vērā šos draudus vienotajam tirgum, Komisija saglabāja modrību, un daudzi protekcionisma pasākumi, ko dalībvalstis ieviesa pirmajos pandēmijas mēnešos, tika salīdzinoši ātri atcelti. Pēc iebrukuma Ukrainā Komisija uzsāka arī pārkāpumu izmeklēšanas darbības pret valstu protekcionisma pasākumiem, piemēram, eksporta aizliegumiem vairākās ekonomikas nozarēs, piemēram, attiecībā uz graudaugiem un celtniecības materiāliem, vai diskriminējošu degvielas cenu piemērošanu transportlīdzekļiem ar ārvalstu numura zīmēm.

Pēc Krievijas iebrukuma Ukrainā Komisija pieņēma pasākumus, lai atvieglotu transportu, tranzītu un apmaiņu ar Ukrainu, tai skaitā paziņojumu “Rīcības plāns ES un Ukrainas solidaritātes joslām Ukrainas lauksaimniecības produktu eksporta un divpusējās tirdzniecības ar ES atvieglošanai”⁹¹, lai tādējādi mazinātu šīs krīzes ietekmi uz preču pārvadājumiem. Komisija uz vienu gadu apturēja ievedmuitas piemērošanu visam Ukrainas eksportam uz Eiropas Savienību. Tā arī veica pasākumus, lai pastiprinātu sankciju īstenošanu un izpildi pret sarakstā iekļautajām Krievijas un Baltkrievijas personām un organizācijām. Komisija izdeva vairākus norādījumu dokumentus par sankciju interpretāciju, sniedzot dalībvalstīm skaidrojumus par jauniem jautājumiem un turpinot sniegt atbalstu pareizas izpildes nodrošināšanā.

Komisija saskaņā ar ES tiesību aktiem aktivizēja ārkārtas instrumentus, lai mazinātu enerģētikas krīzes ietekmi. Pēc Komisijas priekšlikuma likumdevēji pieņēma noteikumus, lai nodrošinātu gāzes krātuvju piepildīšanu⁹², lai 2022. gada ziemas sezonā būtu pieejams pietiekams daudzums gāzes, kas tieši ietekmē iedzīvotājus un uzņēmumus. Komisija arī ātri ierosināja jaunus noteikumus par koordinētiem gāzes pieprasījuma samazināšanas

⁹¹ Komisijas paziņojums “Rīcības plāns ES un Ukrainas solidaritātes joslām Ukrainas lauksaimniecības produktu eksporta un divpusējās tirdzniecības ar ES atvieglošanai” (COM(2022) 217 final).

⁹² Regula (ES) 2022/1032 (2022. gada 29. jūnijs), ar ko groza Regulas (ES) 2017/1938 un (EK) Nr. 715/2009 attiecībā uz gāzes uzglabāšanu.

pasākumiem⁹³ un par ārkārtas intervenci augsto enerģijas cenu jautājuma risināšanai⁹⁴. Šīs ārkārtas intervences ir vēl viens solis Komisijas darbā, lai nodrošinātu, ka ES tiesiskais regulējums nodrošina stabilu un efektīvu reakciju krīzes situācijās.

Turklāt Komisija arī mācās no pieredzes un izvērtē, kā ES noteikumos ir jāiekļauj elastība un koordinācijas mehānismi, lai krīzes gadījumā varētu rīkoties saskaņā ar iepriekš noteiktu tiesisko regulējumu. Pamatojoties uz pieredzi, kas gūta Covid-19 pandēmijas rezultātā, Komisija pieņēma ārkārtas rīcības plānu transporta nozarei⁹⁵, kas nodrošina instrumentu kopumu rīcībai jebkura veida transporta krīzes situācijās un jo īpaši nodrošina, ka ES tiesību akti tiek grozīti un izpildīti tā, lai pienācīgi reaģētu uz šādiem notikumiem, ja un kad tādi notiek. Tāpat savā 2021. gada decembra priekšlikumā par Šengenas Robežu kodeksa grozīšanu⁹⁶ Komisija ievieša koordinācijas mehānismu, lai risinātu veselības apdraudējumus pie ārējām robežām, un jaunu Šengenas drošības mehānismu, lai nodrošinātu kopīgu reakciju pie iekšējām robežām gadījumos, kad apdraudējums skar dalībvalstis. Eiropas veselības savienības ietvaros Komisija arī izveidoja Eiropas Veselības ārkārtas situāciju gatavības un reaģēšanas iestādi (*HERA*), lai uzlabotu Eiropas spēju novērst un ātri reaģēt uz pārrobežu ārkārtas situācijām veselības jomā un stiprinātu ārkārtas pasākumu īstenošanu. Turklāt Vienotā tirgus ārkārtas instruments⁹⁷ ļaus ātri reaģēt krīzes situācijās, lai saglabātu preču un personu apriti un nodrošinātu piekļuvi vitāli svarīgām piegādēm un pakalpojumiem.

Dažādu izpildes panākšanas instrumentu kopuma izmantošana krīzes situācijā

Covid-19 pandēmija izraisīja nopietnus traucējumus ceļojumu nozarē, un vairākas dalībvalstis uzskatīja par nepieciešamu reaģēt. Valstu pasākumi, saskaņā ar kuriem cilvēki, kuru brīvdienų ceļojumi tika atcelti, saņēma tikai ceļojuma vaučeris, vai to kompensāciju izmaksa tika ilgstoši atlikta, neatbilst ES tiesību aktos noteiktajām ceļotāju tiesībām uz kompensāciju. Vispirms Komisija sniedza sākotnējus norādījumus par ES tiesību aktu piemērošanu **pasažieru tiesību** jomā⁹⁸ un izdeva ieteikumu par vaučeriem, kas tiek piedāvāti kā alternatīva kompensācijai par atceltu braucienu, kā arī uzsvēra, kā dalībvalstis varētu atbalstīt pārvadātāju finansiālo likviditāti⁹⁹. Tā arī sadarbojās ar Patērētāju tiesību

⁹³ Regula (ES) 2022/1369 (2022. gada 5. augusts) par koordinētiem gāzes pieprasījuma samazināšanas pasākumiem (pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienības darbību 122. pantu).

⁹⁴ Priekšlikums — Regula par ārkārtas intervenci augsto enerģijas cenu jautājuma risināšanai (COM(2022) 473 final).

⁹⁵ Komisijas paziņojums “Ārkārtas rīcības plāns transporta nozarei” (COM(2022) 211 final).

⁹⁶ Priekšlikums — Regula, ar ko groza Regulu (ES) 2016/399 par Savienības Kodeksu par noteikumiem, kas reglamentē personu pārvietošanos pār robežām (COM(2021) 891 final).

⁹⁷ Priekšlikums — Regula, ar ko izveido Vienotā tirgus ārkārtas instrumentu un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 2679/98 (COM(2022) 459 final).

⁹⁸ Skaidrojošas vadlīnijas par ES pasažieru tiesību regulējumu saistībā ar Covid-19 izraisīto mainīgo situāciju (2020/C 89 I/01).

⁹⁹ Komisijas Ieteikums (ES) 2020/648 (2020. gada 13. maijs) par vaučeriem, ko pasažieriem un ceļotājiem piedāvā kā alternatīvu atlīdzinājumam par atceltiem kompleksajiem ceļojumiem un transporta pakalpojumiem saistībā ar Covid-19 pandēmiju.

aizsardzības sadarbības izpildes iestādi¹⁰⁰, lai risinātu dialogu ar aviosabiedrībām. Rezultātā 2022. gadā 16 lielākās Eiropas aviosabiedrības vienojās par atbildes pasākumiem, kas ietvēra vairāk nekā 500 000 tādu lidojuma vaučeru atmaksu, kuri bija izsniegti patērētājiem, kuru lidojumi pandēmijas laikā tika atcelti. Komisija arī uzsāka pārkāpuma procedūras pret dalībvalstīm, kuras bija pieņēmušas noteikumus, kas ir pretrunā ES pasažieru tiesību regulai¹⁰¹ vai Komplekso ceļojumu direktīvai¹⁰². Lielākā daļa no tām ātri saskaņoja savu praksi ar ES tiesību aktiem, un tikai viena lieta bija jānodod izskatīšanai Tiesā.

VIII. SECINĀJUMS

ES tiesību aktu izpildes nodrošināšana ir un arī turpmāk būs viena no Komisijas galvenajām prioritātēm. Šajā paziņojumā ir aprakstīts plašs un daudzveidīgs pasākumu klāsts, ko Komisija veikusi, lai panāktu ES tiesību aktu izpildi, vienmēr ievērojot mūsu galveno mērķi — veicināt pozitīvas pārmaiņas un nodrošināt, lai iedzīvotāji un uzņēmumi varētu pilnībā izmantot ES tiesību aktu sniegtās priekšrocības. Nepietiekamai vai nepareizai īstenošanai var būt daudz iemeslu, un Komisija ir izstrādājusi daudzveidīgu instrumentu kopumu, lai uz to reaģētu.

Visaptveroša, pārdomāta un stratēģiska pieeja noteikumu izpildei ir devusi tiešus ieguvumus: no tīrāka gaisa, augstākiem ūdens kvalitātes standartiem, drošāka transporta un labākas patērētāju tiesību aizsardzības līdz ES pamattiesību un pamatbrīvību aizsardzībai. Visos šajos gadījumos būtiska ir sadarbība ar dalībvalstīm — ES tiesību aktu īstenošana un piemērošana ir kopīgu centienu rezultāts, un to ievērošana ir atkarīga no tā, vai dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, lai novērstu un ātri koriģētu jebkādas pārkāpumus, arī izmantojot efektīvu valsts tieslietu sistēmu ar neatkarīgām tiesām.

ES tiesību aktu īstenošana nav vienreizējs pasākums, bet gan prasa pastāvīgus un ilgstošus Komisijas un dalībvalstu centienus, lai nodrošinātu ES noteikumu konsekventu un rezultatīvu piemērošanu un novērstu iespējamās problēmas. Mūsu strauji mainīgajai starptautiskajai videi, negaidītām krīzēm un jauniem ar izpildes panākšanu saistītiem izaicinājumiem ir nepieciešams, lai Komisija nepārtraukti novērtētu veidus, kā vēl vairāk uzlabot mūsu kopīgi pieņemto noteikumu īstenošanu un piemērošanu. Pašlaik Komisijā un dalībvalstīs tiek veikta izvērtēšana, lai nodrošinātu, ka ir pieejami pareizie izpildes nodrošināšanas instrumenti, lai ES tiesību akti darbotos arī praksē¹⁰³. Jo īpaši tiek vērtēts, vai pašreizējais sūdzību izskatīšanas, *EU Pilot* procedūru un pārkāpumu pārvaldības veids joprojām ir mērķderīgs. Veicot šo analīzi, jau tiek apsvērti vairāki izpildes panākšanas pasākumu uzlabojumi.

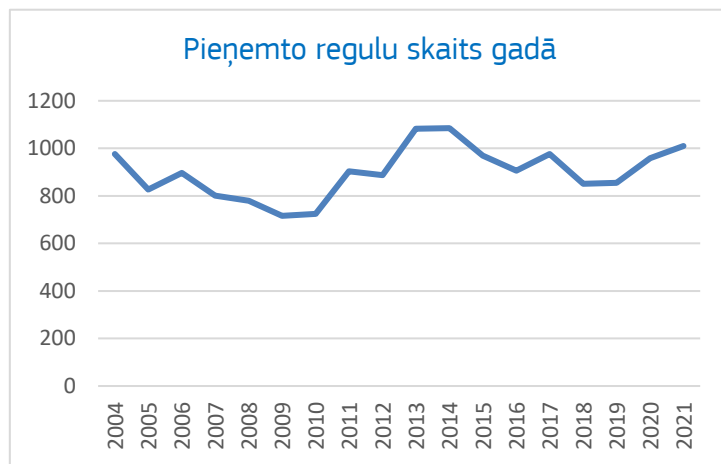
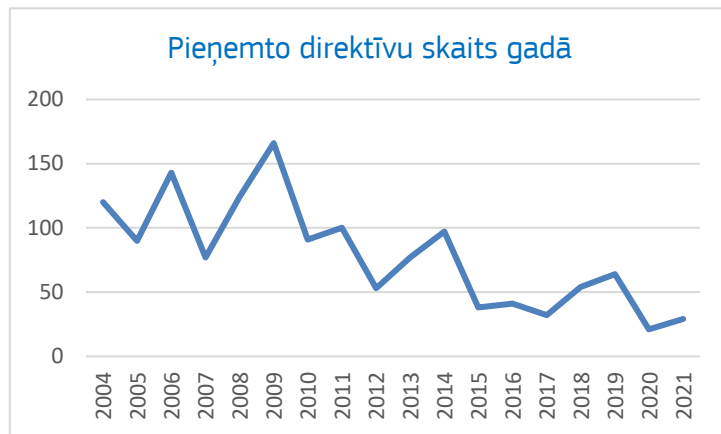
¹⁰⁰ https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/consumer-rights-and-complaints/enforcement-consumer-protection/consumer-protection-cooperation-network_en.

¹⁰¹ Regula (EK) Nr. 261/2004 (2004. gada 11. februāris), ar ko paredz kopīgus noteikumus par kompensāciju un atbalstu pasažieriem sakarā ar iekāpšanas atteikumu un lidojumu atcelšanu vai ilgu kavēšanos.

¹⁰² Direktīva (ES) 2015/2302 (2015. gada 25. novembris) par kompleksiem ceļojumiem un saistītiem ceļojumu pakalpojumiem.

¹⁰³ Komisijas paziņojums “Labāks regulējums: apvienojam spēkus, lai izstrādātu labākus tiesību aktus” (COM(2021)219).

Laika gaitā jaunu direktīvu skaits ir samazinājies, bet kā likumdošanas instruments aizvien vairāk tiek izmantotas **regulas**. Komisijai ir labi izveidota sistēma, ar kuras palīdzību uzraudzīt un nodrošināt direktīvu ātru un pareizu transponēšanu. Tikpat svarīga ir arī regulu īstenošana un izpilde, un, lai gan regulām ir tieša ietekme, tā bieži vien ir atkarīga no valsts iestāžu darba. Dažās regulās ir paredzēta grozījumu izdarīšana valsts tiesību aktos, un daudzās regulās valsts aģentūrām vai regulatoriem tiek noteikti pienākumi, kas ir būtiski tiesību aktu īstenošanai praksē. Tāpēc Komisija pastiprinās centienus, lai sistemātiskāk un stratēģiskāk uzraudzītu un nodrošinātu regulu īstenošanu un piemērošanu.

Komisija lielu nozīmi piešķir **pārredzamībai**. Šis aspekts palīdz plašākai sabiedrībai iesaistīties kopīgajā atbildībā par tiesību aktu izpildi un veicina ātrāku atbilstības panākšanu dalībvalstīs. Tāpēc Komisija pakāpeniski ir palielinājusi publiskotās informācijas apjomu par saviem izpildes panākšanas pasākumiem. Gada ziņojumā par ES tiesību aktu piemērošanas uzraudzību¹⁰⁴ ir izklāstītas galvenās tendences, sīki aprakstīta sadarbība ar dalībvalstīm un paskaidroti svarīgākie lēmumi par pārkāpumiem. Publiskā pārkāpumu lietu reģistrā¹⁰⁵ ir pieejama jaunākā informācija par pēdējiem pasākumiem, kas veikti katrā lietā. Komisija

¹⁰⁴ https://ec.europa.eu/info/publications/annual-reports-monitoring-application-eu-law_en.

¹⁰⁵ https://ec.europa.eu/atwork/applying-eu-law/infringements-proceedings/infringement_decisions/?lang_%20code=lv&lang_code=lv.

publicē paziņojumus presei par visiem pieņemtajiem lēmumiem pārkāpumu procedūrās, kā arī papildu informāciju par svarīgākajiem lēmumiem. Tomēr iedzīvotāji un pilsoniskā sabiedrība ir norādījuši uz vairākām jomām, kurās varētu būt lielāka pārredzamība, piemēram, pirmspārkāpumu (*EU Pilot*) procedūru, lietu pārskatiem un atjauninātu statistiku par Komisijas veiktajiem izpildes panākšanas pasākumiem. Komisija turpinās sistemātiski un viegli pieejamā veidā uzlabot un paplašināt publiski pieejamo informāciju. Veicot izvērtēšanu, ciešā sadarbībā ar dalībvalstīm tiks precīzāk noskaidrots, kāda papildu informācija būtu jāpublisko un kādā veidā.

Visbeidzot, izvērtēšanas gaitā tiks meklēti arī veidi, kā uzlabot Komisijas un dalībvalstu **sadarbību** saistībā ar direktīvu ātru un pareizu transponēšanu.

Komisija ziņos par izvērtēšanas rezultātiem 2023. gadā.